

Єрмоузурпація

Чи загорнув Захід у Washington Post сигнал про потребу зміни влади?

» стор. 4

Ефект клаптикової ковдри

Над генпланом майбутнього Харкова наразі працюють іноземні та вітчизняні архітектори, але реальністю містян поки що стають лише поспіхом «зшиті» багатоповерхівки

» стор. 10

Влада у владі: мистецтво управління

Департамент економіки та інвестицій Полтавської міськради, який очолює Влада Співак, розпочав пошук партнерів для громади по всьому світу

» стор. 8—9

Україна молода

Середа, 22 березня 2023 року

№12 (5924)

Учорашні курси НБУ:
1 \$ = 36,568 грн
1 € = 39,024 грн

Ложка дьогтю в баку солярки

Дешеве автопальне, яке сьогодні продають на українських АЗС, може мати російське походження

» стор. 7

Частина пального на вітчизняних АЗС може мати російське походження і потрапило до нас «транзитом» через інші держави.
Фото з сайту rtd.ua.

Роман Світан
військовий експерт

«Наразі наші підрозділи використовують близько 5 тисяч артилерійських снарядів на добу. Для наступу потрібно вдвічі більше. А загалом — 300 тисяч на місяць. Отож мільйона снарядів нам вистачить для того, аби вийти на Азовське узбережжя та зачистити Крим».

ЕНЕРГЕТИКА

Ще одна грань свободи

За три роки Україна планує вийти на повний цикл виготовлення власного ядерного палива

Лариса САЛІМОНОВИЧ

Американська компанія Westinghouse у шведському місті Вестерос виготовлятиме для українських АЕС ядерне паливо переважно з вітчизняних компонентів.

Проект реалізовуватимуть у кілька етапів. Уже цього року після ліцензування розпочнеться випуск хвостовиків, а 2024 року стартує виробництво голівок для паливних касет. Зараз також на черзі запуск виробництва каркасів тепловідільних збірок для ядерних реакторів і запуск лінії збірки ядерного палива вітчизняного виробництва.

«Заплановано, що за три роки ми вийдемо на повний цикл, — повідомив президент ДП «НАЕК «Енергоатом» Петро Котін. — 2026 рік — дата, коли зможемо повністю виробляти наше, українське, паливо з компонентів, які виготовляються тут. А елементи, які виробляти не зможемо, закуповуватимемо у партнерів».

Курс на звільнення від російських поставок Україна взяла у серпні 2018 року завдяки співробітництву з Westinghouse. Саме тоді американські партнери почали проводити кваліфікацію одного з відокремлених підрозділів НАЕК як постачальника голівок та хвостовиків ТВЗ-WR. Поступово була організована робота з їх виробництва для паливних збірок Westinghouse Electric Sweden AB.

Кінцевий результат нового проекту говорить сам за себе. «Сьогодні наші фахівці-ядерники спільно з американськими партнерами працюють над тим, щоб витіснити росію зі світового ринку ядерних технологій, — повідомив міністр енергетики України Герман Галущенко. — Україна — одна з перших країн, яка диверсифікувала постачання ядерного палива, і це дало можливість відмовитися від його закупівлі в росії».

У Європі сьогодні працюють 17 блоків ВВЕР-440, які поки що не мають альтернативи російському паливу. Україна своєю чергою вже розпочала виробництво складових частин паливних блоків ВВЕР-1000, а згодом почне виробництво палива і для блоків ВВЕР-440. Проект реалізується НАЕК «Енергоатом», знову ж таки, у рамках співпраці з Westinghouse.

«На жаль, багато європейських країн залишаються залежними від російських ядерних технологій, — каже Герман Галущенко. — Водночас Україна, відмовившись від російського ядерного палива, перевела свої атомні енергоблоки на ядерне паливо американського виробника Westinghouse. Здійснити такий перехід також виявили бажання Чехія, Словаччина, Фінляндія, Болгарія. І в перспективі Україна може стати постачальником ядерного палива для цих країн».

Виробництво власного ядерного палива має не лише економічне значення. Наразі своє монополіє становить на ринку росія активно використовує для політичного тиску на уряди ЄС. Зокрема, в лютому не всі країни підтримали пропозицію Володимира Зеленського запровадити санкції проти російської атомної галузі. Наприклад, прем'єр-міністр Віктор Орбан заявив, що його країна вевуватиме подібні кроки, оскільки угорська АЕС «Пакш» має чотири невеликі російські реактори ВВЕР 440 загальною потужністю близько 2000 МВт. Вона виробляє приблизно половину своєї електроенергії, а ядерне паливо станція отримує з росії.

Про вето також заявляла залежна від поставачань «Росатом» Болгарія і чиновники міністерства економіки Франції. У підсумку Єврокомісія відмовилася від планів запровадити санкції щодо російської ядерної галузі або її представників. ■

Лариса САЛІМОНОВИЧ

Заступниця міністра оборони України Ганна Маляр у своєму Telegram назвала імена офіцерів та генералів, які зараз керують обороною східної фортеці під назвою Бахмут.

У першу чергу йдеться про командувача ОСУВ «Хортиця» генерал-полковника Олександра Сирського. Частиною східного фронту опікується також командувач ОСВУ «Таврія» бригадний генерал Олександр Тарнавський. А захист самого міста триває під керівництвом бригадного генерала Андрія Гнатова. Окрім того, оборону в Бахмуті тримають комбриги 93-ї бригади полковник Павло Паліса та комбриг 3-ї бригади Нацгвардії полковник Олександр Півненко.

Пані Маляр у тому ж повідомленні нагадала, що цього тижня минає другий місяць з моменту загострення боїв у цій точці східного фронту. «Ніхто не вірив, що в умовах настільки інтенсивних атак ворога можна утримати місто більше тижня, максимум двох, — сказала вона. — Але завдяки мужності та героїзму тисяч наших воїнів, а також умілому керівництву наших генералів та офіцерів оборона Бахмута тримається та можливості ще не вичерпані».

Обнадійлива інформація надійшла і з Євросоюзу, де ухвалили масштабний план щодо постачання України мільйона 155-міліметрових снарядів. Як повідомив в ефірі 24-го каналу військовий експерт Роман Світан, таку кількість

Свдокія ФЕЩЕНКО

Кам'янець-Подільський через 104 роки згадує, як 24 березня 1919-го із Залізничного вокзалу міста поїхала у світове турне капела Олександра Кошиця, щоб відстоювати українськими піснями існування УНР. День у день з інтервалом у понад століття в місті на Хмельниччині відбудеться захід «З Кам'янця з піснею через світ», який є складовою масштабного проекту «Кам'янецькі ноти і крила «Щедрика»».

Українська республіканська капела була створена відповідно до Закону Української Народної Республіки від 24 січня 1919 року в Києві музичним відділом Міністерства освіти та мистецтв УНР за дорученням голови Директорії Симона Петлюри для просування ідеї незалежної України та популяризації української музичної культури за кордоном, нагадує автор і куратор проекту Анатолій Паладійчук. Після евакуації з Києва, з 14 лютого 1919-го, Кам'янець-Подільський прихистив капелу: там проходили репетиції, навчання французької мови, провели значну роботу з підготовки до турне (обрали Раду та прийняли Статут колективу, оформили закордонні паспорти тощо), було остаточно сформовано капелу. Саме в Кам'янці вона почала співати тепер знаменитий на весь світ «Щедрик». Усього за п'ять з половиною років український хор відвідав 17 країн світу, понад 200 міст на трьох континентах, охопивши сотні тисяч слухачів. Було проведено понад 600 концертів у світових музичних центрах.

Варто ще згадати, що композитор Микола Леонтович з 1892-го по 1899 рік навчався у Подільській духовній семінарії, де вивчав теорію музики та хорівий спів, опановував скрипку, фортепіано, духові інструменти, почав опрацьовувати народні мелодії, керував студентським хором.

На виставці «Кам'янецькі ноти і крила «Щедрика» представляють унікальні документальні раритети з історії української колядки з музикою Миколи Леонтовича та її англомовного бренду — Carol of the Bells. Експонати — з колекції Анатолія Паладійчука. Родзинкою виставкового проекту стане другий примірник Свідчення про закінчення Подільської духовної семінарії

НА ФРОНТІ

Герої нашого часу

Східний фронт тримається ціною життя українських лицарів і завдяки вдалому військовому керівництву

нових боєприпасів там планують виготовити протягом року, а старі боєкомплекти з великою часткою ймовірності дістануться ЗСУ. «Наразі наші підрозділи використовують близько 5 тисяч артилерійських снарядів на добу, — сказав він. — Для наступу потрібно вдвічі більше. А загалом — 300 тисяч на місяць. Отож мільйона снарядів нам вистачить для того, аби вийти на Азовське узбережжя та зачистити Крим».

Тим часом на Запорізькому напрямку активно тривають так звані розвідки боєм. Днями окупанти посунули на позиції ЗСУ великою кількістю техніки і півсотнею бійців особового складу. У результаті втратили частину людей і 24 одиниці броньованих та інших машин. Ба більше, у ході останніх боїв українські захисники зуміли зайняти вигідніші позиції для майбутнього контрнаступу.

«Ворог чинить опір, але надовго його не вистачить, — прокоментував ситуацію керівник об'єднаного прес-

центру Сил оборони Таврійського штабу Олексій Дмитрашківський. — Незважаючи на ті окопи, які вони накопали, і фортифікаційні споруди, це скоро їм не знадобиться».

На ховрашків, які безупинно риють траншеї, перетворилися і кримські рашисти, котрі смертельно бояться майбутнього контрнаступу ЗСУ. Але, як свідчать останні події, земляні лабіринти їх навряд чи врятують. Зокрема, у понеділок увечері щонайменше 10 потужних вибухів пролунало в Джанкої. В Головному управлінні розвідки Міноборони України повідомили, що «Бавовна» накрила залізницю саме в ту мить, коли нею окупанти перевозили крилаті ракети «Калібр НК». Ті самі боєприпаси, що призначені для пусків із надводних кораблів. Дальність ураження такої зброї — понад 2 тис. 500 кілометрів по наземних цілях та 375 кілометрів — по морських. Також вибухи зафіксували і поблизу військового летовища. ■

ДАТИ

Прилетіла ластівочка

У Кам'янці-Подільському презентують екскурсію місцями Миколи Леонтовича і Симона Петлюри

Вітальні листівки з ластівками зі «Щедрика» з колекції Анатолія Паладійчука. Фото надане колекціонером.

Леонтовичем Миколою Дмитровичем. Цей документ із фондів Хмельницького обласного державного архіву експонується вперше (лише у день відкриття виставки).

Ще презентують екскурсійний маршрут пам'ятними місцями Кам'янця-Подільського, пов'язаними з історією «Щедрика» та української державності доби Директорії УНР. А подивитися є що. Зокрема, це будівля колишньої Подільської духовної семінарії; міський будинок культури, де 23 жовт-

ня 1918 р. відбувся святковий концерт з нагоди відкриття Кам'янець-Подільського державного українського університету, тоді співав хор під керівництвом Олександра Кошиця; будівля колишнього готелю «Бель-Вю», де жили співаки Української республіканської капели. А в храмі Успіння Пресвятої Богородиці (в минулому Архієрейська Свято-Успенська церква) Микола Леонтович був свого часу півчим Архієрейського хору. А ще в місті діяла резиденція Директорії УНР. ■

■ ГЕРОЯМ — СЛАВА!

Храм його життя

Людиною-легендою для Глухова, Сумщини та України є загиблий науковець Юрій Коваленко

Тарас ЗДОРОВИЛО

Реалії новітньої російсько-української війни такі, що на фронті гине цвіт нашої нації. Наразі найгарячішою точкою на мапі війни є місто-фортеця Бахмут. Саме там 14 березня поліг у бою з москалями великий патріот і подвижник Юрій Коваленко — історик, археолог, краєзнавець, фаховий викладач та екскурсовод, фанат музейної справи, 56-річний воїн 58-ї бригади ЗСУ імені Івана Виговського. Його колеги по кафедрі історії, правознавства та методики навчання Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка згадують Юрія Олександровича як потужну людину та визначного науковця, викладача, який підтримував ідеї студентів та продукував нові.

Пан Юрій — кандидат наук, захистив дисертацію у 2021 році, перебуваючи в ЗСУ. Був талановитим співаком, не дарма ж мав позивний «Маєстро»: йому під силу були й бардівські пісні, й церковні гімни, й народні співи. Він був одним із засновників Глухівського національного заповідника, активним учасником археологічних розкопок Цитаделі Батуринської фортеці — місця, де кацапи потовклися 313 років тому. Саме він, досліджуючи руїни Батурина, який у 1708 році знищили московські загарбники, знайшов

місце розташування головного храму гетьманської столиці — собору Живоначальної Трійці. У глухівських музеях є багато експонатів, які знайшов під час своїх експедицій рідним краєм Юрій Коваленко.

Завдяки спільним з однопідприємцями зусиллям вдалося знайти та перепоховати тих солдатів, що пропали безвісти під час Другої світової. Мужній чоловік із 2014 року разом з побратимами з «Чорного тюльпана» з ризиком для власного життя їздив на тимчасово окуповану територію Донбасу, де вони розшукували тіла загиблих та повертали додому розстріляних під Гловайськом українських захисників. Юрій Коваленко вивіз 150 тіл. Потім зібраними фактами та фотовідеодокументами злочину російських військ були використані в книзі «Гловайськ».

До повномасштабного вторгнення був на гарячих напрямках у складі 58-ї окремої мотопіхотної бригади імені гетьмана Івана Виговського, з якою в 2020 році підписав контракт. У лютому-березні минулого року захищав Чернігівщину, щоб рашисти не пройшли далі, на Київ. Якимось на одному вцілілому ВТРі виходили з хлопцями з бою та долали близько 70 км, щоб не потрапити в оточення.

Минулого року, перебуваючи на відновленні в Глухові, сконтрактував з керівником фонду «Нестримні»,

Юрій Коваленко.
Фото з фейсбуку.

щоб отримати авто для свого підрозділу. Незважаючи на погане самопочуття, приїхав сам, щоб перегнати мікроавтобус. Радів, що його хлопці матимуть транспорт. Не так давно повідомляв, що бусик — «живий»...

Кафедра археології та музеєзнавства КНУ, звідки випустився Юрій Коваленко, називає його людиною-легендою для Глухова, Сумщини та України. У Глухівському заповіднику зазначили: «Ти пішов від нашої колективної родини у вічність, залишивши у спадок те найдорожче, що збирав протягом життя, — історію свого народу, чию душу розумів набагато глибше за нас [...]. Твоя душа — поряд із нами у музейній експозиції та фондівій колекції, наукових статтях і дисертаційному дослідженні, у результатах археологічних експедицій і студентських практик, відеозйомках і екскурсіях. Ми всі твої боржники».

Ми втрачаємо найкращих! Втрачаємо людей, які несуть краді гени нації, — сміливих, надійних, мужніх, розумних, добрих. ■

■ СПІВПРАЦЯ

Генератори для водоканалу

Черкаси налагоджують партнерство з німецьким містом Білефельд

Почалася співпраця Черкас із німецьким містом Білефельд.
Фото надане Черкаською міською радою.

Людмила НІКІТЕНКО

П'ять потужних генераторів для Черкаського водоканалу та «гуманітарку» для переселенців і військових прислали у місто над Дніпром добрі люди з німецького міста Білефельд. Про це йшлося на зустрічі у форматі zoom-конференції черкаського міського голови Анатолія Бондаренка та мера міста Білефельд Піта Клаузена.

Як повідомили «Україну молоді», у Черкаській міській раді, на онлайн-зустрічі черкащани обговорили подальші кроки розпочатої між обома містами співпраці та подякували німецьким колегам за таку підтримку.

За словами міського голови Черкас Анатолія Бондаренка, отримане обладнання є важливою та відчутною допомогою і дозволить налагодити безперебійну роботу системи водопос-

тачання та водовідведення у випадку ймовірних блекаутів.

Як наголосив Піт Клаузен, жителі очолюваного ним Білефельда, де нині знайшли прихисток чотири тисячі українських біженців, солідарні з Україною та з Черкасами в цей важкий воєнний час.

«Зі щирим серцем ми б хотіли допомогти вам у цій боротьбі. Ми захоплюємось незламністю та силою духу вашої нації, черкаської громади, яка живе й працює в умовах жорстокої війни», — наголосив Піт Клаузен.

Під час зустрічі черкащани та представники німецького Білефельда обговорили подальші кроки для підсилення співпраці в комунальній і медичній галузях.

«Наразі триває підготовка угоди про побратимство Черкас та Білефельда», — підсумовують у Черкаській міській раді. ■

■ ДОБРА СПРАВА

Рукотворні ангели-охоронці

У Черкасах переселенців з Маріуполя і Краматорська долучили до творчості

Людмила НІКІТЕНКО

Інтеграційний хаб «Черкаси — твоє місто» провів для переселенців безкоштовний майстер-клас «Кераміка-ліплення». Півтора десятка учасників з різних міст сходу України, які під час війни знайшли прихисток у місті, вчилися ліпити ангелів-охоронців. Про це «УМ» повідомили в Черкаській міськраді.

Дійство відбувалося у Галереї народного мистецтва, де зібралися переселенці з Харкова, Маріуполя, Сіверсько-донецька, Краматорська. Спеціально для майстер-класу з Чигиринського району привезли червону глину, з якою найлегше працювати новачкам. Народні майстри кажуть, що цей матеріал знімає навантаження, стрес та дарує позитивні емоції.

Голова Черкаського обласного осередку Спільки майстрів народного мистецтва України Ольга Мартинцова продемонструвала учасникам виробу з глини, розповіла про цілющі властивості унікального при-

Майстер-клас для переселенців у Черкасах.
Фото міськради.

родного матеріалу та особливості роботи з ним. За її словами, кераміка прийшла до нас із Трипілля і є унікальним надбанням народного мистецтва та нашої прадавньої історії, яку ми повинні популяризувати.

«Я взагалі люблю, коли в нашу галерею приходять люди, тим більше ті, які приїхали з інших регіонів. Вони по-своєму пізнають Черкащину. І наше завдання — допомогти їм відчутти красу і глибину, сакральність народного мистецтва, того першоджерела, яке живить нашу душу», — говорить пані Ольга.

Заступниця черкаського міського голови Марина Гар-

кава уточнює, що подія відбулася під егідою інтеграційного хабу «Черкаси — твоє місто», для функціонування якого виграли грант від Фонду Східна Європа. Загалом роботи спрямовують на проведення культурно-мистецьких, кулінарних, профорієнтаційних, соціально-психологічних заходів різної тематики, які дають людині можливість перезавантажитися, перенавчитися, переключитися, знайти енергію, натхнення на продовження життя, інтеграцію і самореалізацію в місті. За період роботи хабу з нового року в Черкасах провели понад пів сотні заходів. ■

■ ПРЕМ'ЄРА

Світле завтра

Радіу Поклітару представив новий балет з музикою Шопена

Валентина ГРИГОРЕНКО

Уперше після початку повномасштабної війни академічний театр «Київ Модерн-балет» показав прем'єру — хореографічну постановку на одну дію «Завтра» на музику Фридерика Шопена. З мелодіями найвідомішого польського композитора, нагадаємо, з початку 2021 року в репертуарі колективу вже є «Дев'ять побачень».

Виставу «Завтра» представили у Києві в рамках вечора одноактних балетів. Відтінили нову постановку балетом з-понад п'ятирічної сценічної історією «Вгору по річці» на музику одного з найупізнаваніших сучасних українських композиторів Олександра Родіна. Елементарно старовинного жанру vanitas у цій постановці за оповіданням Фіцджеральда «Загадкова історія Бенджаміна Баттона» алегорично представлено марноту суті та неоднозначних дій головного героя, життя якого розгортається перед глядачами від старшого віку до дитинства.

Постановником балетів є Радіу Поклітару — головний балетмейстер Академічного театру «Київ Модерн-балет», заслужений діяч мистецтв України. Він каже: «Мені здається, чим яскравішим і світлішим буде культурний продукт, створений під час війни, тим легше буде емоційно кожному пережити цей темний час у нашому житті».

Балет «Завтра» — це хореографічна фантазія з жовто-синім світлом і помаранчевою палітрою, сценічна розповідь про тих, хто живе тут і зараз, відчуває швидкоплинність часу і війну, в якій треба перемогти.

«Всепереможна поліфонія руху, музика Шопена, сонячне світло — все це одноактний балет «Завтра». Такої надії, такої спрагності до щастя і Перемоги, перехоплення подиху від емоцій давно не відчувалося у мистецьких творах-рефлексіях на сьогодні», — ділиться враженнями театрознавиця Ольга Стельмашевська.

Тетяна ПАРХОМЧУК

Нова хвиля, котру розгойдав своїм особисто зіпльним «Ноевим ковчегом» глава офісу президента Андрій Єрмак, змушує ЗСУ все частіше передавати обурливі привіти з фронту влади на печерських пагорбах.

Скандал минулого тижня щодо покарання комбата 46-ї десантно-штурмової бригади з позивним «Купол» (підполковник Анатолій Козел) за сказану правду щодо якості підготовки новобранців української армії в інтерв'ю американському виданню The Washington Post набув чималого розголосу. Як можуть покарати істинного воїна? Бойового офіцера? Перевести в тил на мирну роботу саме тоді, коли на полі бою вирішується доля України і він себе бачить лише там.

Паралельно з цим на екранах «єдиної пропаганди», наче так і має бути, з'являється у вигляді видатного волонтера звинувачуваний США у роботі на московію, близький по духу Коломойському Олександр Дубінський. Отже, доки на фронті йдуть запеклі бої, у тилу влада крутить свій антиукраїнський треш.

Солдати воюють не за Єрмака й не за Зеленського

Про потрібні стандарти влади як реакцію на скандал щодо «Купола», одного з перших, хто отримав звання «Народний герой України», написав у соцмережі солдат 46-ї бригади Володимир Шевченко.

«На практиці знімають із посади найкращих комбатів цієї 9-річної війни. Намагаються заткнути рота військовим, щоб вони, не дай Боже, не зруйнували картинку світу, змальовану владою для пересічного. ...Ми дуже швидко і болісно профукаємо все, за що вже загинули десятки тисяч людей.

Повторюється історія сторічної давнини. «Танок на граблях» відбувається як по нотах, — обурюється Шевченко.

Після такого інтерв'ю («Купола»). — Ред.) вище військово-політичне керівництво мало б зібрати термінову нараду для усунення значних проблем. Бо це думка не диванного експерта про «дві-три недількі», а виважена думка людини найвищого класу, яка користується повагою і своїх підлеглих, і воєнків інших підрозділів, котрі з ним перетиналися. Та замість цього вище військово керівництво вирішило покарати надто розумного комбата і зняти його з посади.

Але так не можна під час вирішальної війни!

Хоча найвагоміші зараз не посади, а наслідки, головний із яких — демотивація професійної та інтелектуальної частини війська. Ці люди — не бидло без права голосу. Вони вибороли своє право на експертну оцінку кров'ю, потом та роками війни. І немає іншого, більш вдалого часу для її озвучення, ніж зараз, під час війни. Бо без цієї експертної думки ми програємо.

Перемога ні хрена не очевидна, ми не на фінішній прямій і в нас не все добре. Армії по фігу президент, його команда — абсолютно. Армію надихають ті, що позаду, вдома, в тилу та ті, що ведуть уперед, — командири.

Ми, солдати, стоїмо не за Єрмака і не за Зеленського. Стоїмо за народ!».

Влада може обурюватись

скільки хоче, намагатись кошмарити військових, бо вони публічно обурюються реальною картиною, котру бездарно мазюкають можновладці, але ж має вистачити сірої речовини в голові, аби додуматись, що сам факт оприлюднення матеріалу такої тональності у The Washington Post може означати, що колективний Захід, не дочекавшись адекватних, відповідних рішень від президента Володимира Зеленського щодо руйнівної корупційно-зрадницької складової влади України у війні та через наявність у ній токсичних і підозрюваних у державній зраді персонажів, — уже серйозно замислився про зміну керівництва. Для чого ще більше ускладнювати свій іміджевий стан?

Токсикоз від Єрмака

Коментуючи згадану ситуацію, народний депутат Софія Федина прямо заявляє, що глава офісу президента Андрій Єрмак «спустив» наказ приборкати ЗСУ.

Правду кажучи, ім'я Єрмака вже набило оскомину. І все всім про нього зрозуміло, лише Зеленський нічого не бачить. Чи не хоче бачити?

А тим часом Єрмак вибудовує тоталітарну систему за типом росії. Диктатура в державі вже сформована. «Свобода слова» — просто словосполучення, придворна журналістика вже стоїть на колінах, президенту — лише компліментарні записки.

Парламентаризм загнаний під плінтус. Виконавчу гілку влади повністю формує Єрмак. Він переїмі усіх: Андрія Богдана, Кирила Тимошенка. І хоча Єрмак — лише канцлер офісу президента, він керує зовнішньою і внутрішньою політикою. Поки «боневтік» їздить по світу й збирає оплески, що належать не йому, а нашим ЗСУ та всьому українському народу, Єрмак придумує нові «фішки» тотального кон-

Сьогоднішня Банкова—Грушевського — це сіра чиновницька маса, котра продовжує підтримувати найкращі корупційні традиції.

тролю. Хоча вони не нові, а кадебешно-ефесбешні «геніальні» ідеї, що були виколихані в Радянському Союзі.

Як-от, одна з останніх. На селекторній нараді нарешті придумали, що робити з депутатами ВР, котрі відвідують міжнародні зустрічі за кордоном. Про «успіх» нашої дипломатії не йшлося, то окрема тема. Отже, вирішили заборонити народним депутатам відвідувати міжнародні зустрічі без співробітника СБУ чи посольства (!). Ми знову в СРСР, бо саме так тоді відбувалися візити радянських чиновників, артистів, науковців за кордон. Кадебісти з обох боків слідували за кожним рухом і поглядом. А сьогодні — з якого дива прем'єр Шмигаль має розповідати нардепу, представнику законодавчої гілки влади, яка голосує й обирає Кабмін, правила перетину кордону? А до того дозвіл на виїзд має дати спікер, хоча останнє виправдовують війною.

Це цирк, але не смішно. Скажімо, якщо депутат має брати участь у засіданні ПАРЕ з питань міграцій, ні есбеушника, ні представника посольства туди не впускають.

А якщо депутат просто тупо

МОРАЛЬ І ВЛАДА

Єрмоузурпація

Чи загорнув Захід у The Washington Post сигнал про потребу зміни влади?

Народний герой України, підполковник Анатолій Козел.

не хоче, щоб біля нього була якась «шавка» Єрмака? Бо призначенням послів держав також займається Єрмак, хоч як би це заперечував міністр закордонних справ Кулеба. Не кажучи вже, що на поїздки наглядачів від Єрмака потрібно витратити гроші платників податків.

А що, дипломатам нічим займатись? У нас, скажімо, програшні позиції у східній Африці: там кермують Китай і росія. То чому б не працювати над поліпшенням цього напрямку? І за такого стану речей ми не лише Африку, а й Близький Схід можемо профукати. У нас також дуже посередні позиції в Азії. То, може, зосередитись на цьому, а не придумува-

ти політиків і пересічних громадян підтримує рашу, вже не натякає, а каже прямо, що не дуже хоче поставляти нам зброю! Що за дивний збіг?

Узурпація влади наяву: тактика знищення опозиції, придушена дипломатична служба, підконтрольна кадрова політика — все заточено під Єрмака. І якщо в чинний парламент депутатів від партії Зеленського заводили Андрій Богдан, Кирило Тимошенко, Дмитро Разумков, той же Єрмак, то наступні депутати партії Зеленського, очевидно, будуть гвардійцями кардинала Єрмака. Бо фактично він сьогодні править країною, позаяк Зеленський йому делегував ці повноваження.

І що з того, що відомий адво-

впливу кремля в інформаційному просторі України витримувється чітко. І що, далі лише збільшуватиметься?

Гріш ціна всім заявам про боротьбу з проросійськими силами. Це явний сигнал до їхнього контрнаступу. І спершу вони всі просто одягнуть вишиванки.

Водночас ще один момент: український олігарх Ігор Коломойський із притаманним йому почуттям гумору демонструє свій вплив і здатність безкарно згодувати українцям будь-яке лайно. А всі обшуки та справи проти нього, як ми писали й, на жаль, не помилились у прогнозах, виявились бутафорією.

Найганебніше, якщо за 2-3 тижні населення забуде прізвище розстріляного за гасло «Слава Україні!» бійця. А проворний Дубінський, котрий це гасло називав нацистським, завдяки єдиному телемарафону відмивання влади від слідів зради й корупції залишиться знаменитим і популярним. І, ймовірно, ще кудись буде обраним.

Ми здогадувались про наслідки всенародного божевілля 2019 року. Розпочате нове загострення не припиняється. Тому поява на блакитних екранах Дубінського може означати програш майбутнього країни не на фронті, а в тилу. Як це, на жаль, уже було в нашій історії.

Сьогоднішня Банкова — Грушевського — це сіра чиновницька маса, котра продовжує підтримувати найкращі корупційні традиції. Живуть подвійними стандартами. Немає культури слугування народу, лише культура забезпечення власного благополуччя завдяки використанню політичних та чиновницьких інструментів.

Чи треба все це розуміти так, що «тіньовий президент» Андрій Єрмак, не маючи жодних ідей для побудови майбутнього (і байдуже, яка в нього посада, бо з таким апломбом і впливом бодай одну, а потрібно було б мати), значно комфортніше почуватись на кладовищі атрибутів СРСР, чого, вочевидь, і нам бажає? ■

Ранкова кава від Коломойського

А тут і нова серія політичного реаліті-детективу вилізла на екрани. На «1+1» такі історії про патріотичні будні волонтера впевнено, ледь не по-геройськи розповідав токсичний ексмедійник та екснардеп Олександр Дубінський. Ми вже писали, що важко уявити більш проросійського персонажа, котрий перебуває під санкціями США разом з державним зрадником, ефесбешником Андрієм Деркачем.

Виходить, що не просто так 8 відсотками «плюсів» продовжує володіти дружина Медведчука. Тому квота на агентів

Тетяна ПАРХОМЧУК

У Грузії нарешті здетонувала чергова московська законодавча «вибухівка», одна з тих, котрими насплигував кремль країну, про-сунувши до влади своїх ставлеників. Наразі законопроект про «іно-агентів», за яким мали б пресувати всіх, хто за демократію, вивів на вулиці Тбілісі, Батумі та Кутаїсі протестувальників, аби повернути ті цінності, котрі грузини втратили внаслідок приходу до влади крем-лівських прихвостнів. Парламент Грузії відкликав цей закон. Однак цей вуличний протест на вулицях Тбілісі був давно очікуваним. Адже грузинське суспільство під тиском проросійської адміністрації, зокрема тінювого президента, олігарха й найвпливовішого політи-ка Грузії Іванішвілі, скочувалось у лоно росії. І нарешті проявився справжній грузинський характер у здебільшого молодого покоління грузинів.

Чимало аналітиків сходяться на думці, що влада Грузії пішла на поступки саме тому, що не мала іншого вибору, бо їй протистояло молоде покоління. Незважаючи на те, що протягом двох днів сило-вики громили молодь, вони нічого не добились.

З іншого боку, й грузини отримали свій урок і розуміння, що правля-ча партія «Грузинська мрія» реагує лише на мову сили і мордобій. Ці акції грузинського народу з точки зору перспективи масштаб-ніші, ніж це видається на перший погляд. Вони можуть привести до повалення кремлівського режиму, визволення з в'язниці Саакашвілі, повернення Грузії на шлях демократії, котрий вона почала ледь не першою на пострадянському просторі, якщо будуть вико-нані певні умови.

Водометами по демократії

Нагадаємо, 7 березня пар-ламент Грузії ухвалив у пер-шому читанні законопро-ект про «іноземних агентів», який фактично наслідую ана-логічний російський закон і суперечить проєвропейсько-му прагненню грузинів. Уна-слідок цього на вулицях сто-лиці Грузії з'явилося понад 15 тисяч людей. Проти мітин-гувальників застосували во-домети. У деяких місцях де-монстранти збудували бар-рикади з лавок та сміттєвих баків.

Крім того, під час протес-тів люди приносили з собою прапори України, слухали ук-раїнські пісні та скандували «Слава Україні!». Згодом пар-ламентська більшість партії «Грузинська мрія» пішла на поступки і «провалила» вже ухвалений у першому читан-ні проект закону «Про про-зорість іноземного впливу».

Однак це не зупинило гру-зинів. Учасники акції зно-ву зібралися ввечері 9 берез-ня з вимогою до проросійсь-кого уряду піти у відставку та провести дочасні вибори, аби досягти «гарантованого про-західного курсу Грузії».

За ширмою США не сховатись

Президентка Грузії Сало-ме Зурабішвілі в цей час пере-бувала у США. З нею для обго-ворення скандального законо-проекту про «іноагентів», що спричинив масові протести у Тбілісі та інших великих міс-тах, зустрівся радник прези-дента США Джейк Салліван.

На сайті Білого дому йшло-ся, що сторони обговорили останні події в Грузії та «під-креслили спільний інтерес їх-ніх країн до євроатлантичної інтеграції Грузії. Салліван та Зурабішвілі обговорили підтримку єдиного та інклю-зивного підходу до досягнен-ня реформ, необхідних для от-римання Грузією статусу кан-дидата на члени в ЄС».

Також радник Байдена і президентка Грузії щодо скан-дального законопроекту гру-зинської влади про «іноаген-тів» зазначили, що він мо-же «перешкодити важливій роботі сотень грузинських громадських організацій», і привітали нещодавнє рішен-ня уряду відкликати відповід-ний законопроект.

І весь цей офіційний фасад для Америки та Заходу абсо-лютно не в'яжеться з реаль-ним станом справ у Грузії та

діями грузинської влади, й не лише через намагання прот-ягнути антидемократичний про-московський закон, а й че-рез показовий для всього сві-ту факт: у в'язниці влада сві-домо зживає зі світу експрези-дента Грузії, котрий став сим-волом боротьби з корупцією у багатьох країнах, — Міхеїла Саакашвілі.

«Незважаючи на те, що президент Грузії Саломе Зура-бішвілі, перебуваючи в США, заявила, що вона підтримує протести, що вона накладе вето на законопроект про іно-земних агентів, котрий ліпить такий статус на кожного, хто може відкрито оцінювати ан-тидемократичні дії влади й отримувати підтримку Заходу, це не справило великого вра-ження, — каже американсь-кий політик-республіканець Борис Пінкус. — Бо Зурабі-швілі — з цієї ж промосковсь-кої банди. Вона була просуну-та на свій пост тим же Івані-швілі. І вона мала б не заяв-ляти з вулиць Нью-Йорка, що

Молодь Грузії абсолютно не хоче повертатись туди, звідки 30 років тому вийшли їхні батьки, відірвавшись від агресивної, неадекватної, загарбницької росії.

вона підтримує протестантів, а в той же день вилетіти до Грузії і бути в перших рядах незгідних із антидемократич-ним законом. А де вона була до того? Чому не очолила опо-зицію, котра вимагає повер-нення до тих цінностей, зара-ди яких була здійснена гру-зинська революція під керів-ництвом Саакашвілі?».

Водночас Борис Пінкус звинувачує в недопрацюван-ні на грузинському напрямку американську дипломатію.

«Усе, чого добився на посту президента Грузії Саакаш-вілі, згодом пішло в прірву. І все це відбувалось відкри-то на очах Америки, з боку якої не було гідної реакції на скочування Грузії, — вважає політик. — Навіть коли поса-дили Саакашвілі й почалося відверте знущання над ним, спрямоване на те, щоб він не вийшов ніколи із в'язниці, Америка мовчить. Але ж Са-акашвілі ввійшов в історію усіх народів пострадянсько-го простору: не будучи олі-гархом, не будучи замішаним в жодному корупційному скандалі, він зробив те, чого не очікував ніхто, особливо в Грузії, котра завжди «сла-вилась» найвищим ступенем

ВЕКТОР

Брати по духу

Чи стоїть Грузія на порозі швидкої зміни прокремлівської влади?

Грузія виграла битву, попереду — бій.

корупції на пострадянськом-у просторі. Саме Саакашвілі вдалось вивести Грузію у пер-ші ряди країн, котрі прагнуть демократії».

Принагідно варто зазна-чити, що сьогодні не лише Грузії, а й Україні дуже не вистачає, на жаль, покійно-го американського сенатора Маккейна, котрий був вели-ким другом і українського, і грузинського народів. Таких палких політиків — прихиль-ників Києва і Тбілісі — наразі не видно ні в американському конгресі, ні в нижній палаті.

Червоні лінії Іванішвілі

Отже, неформальним пра-вительом Грузії вважається олігарх, колишній прем'єр-

він відчує порятунок для себе, тих і буде підтримувати.

Те, що влада відкликала закон, означає, що Іванішвілі мав простір для маневрів пе-ред москвою. За останніх 10 років він навчився майстерно маневрувати.

Однак після повномасш-табного вторгнення росії в Ук-раїну все-таки його поле ма-невру звужилось.

Скажімо, щодо Міхеїла Саакашвілі. Відомо, що його у в'язниці отруїли, він висна-жується, перебуває на межі життя. Якщо Саакашвілі пом-ре у в'язниці, радикалізація суспільства зашкалить. Пі-сля цього в Іванішвілі не буде жодного сантиметра для ма-невру на території цивілізо-

хоче повертатись туди, звід-ки 30 років тому вийшли їхні батьки, відірвавшись від аг-ресивної, неадекватної, за-гарбницької росії. Але голо-вне, що момент, коли влада відкликала цей закон, мож-на вважати початком розвалу проросійської «Грузинської мрії». І усім їхнім 78 депута-там грузинського парламенту довелося змотати котушку на-зад й анулювати цей ідіотсь-кий закон».

Чи є в цього протесту по-тенціал? Грузинські активіс-ти добились відміни закону за дві доби, але для того, щоб відправити у відставку уряд, потрібно більше часу.

З іншого боку, є результат, котрого ніхто не очікував.

«Влада відступила, тому що побачила ту частину на-селення, проти котрої в неї немає жодних засобів. Про-ти молоді пропаганда не пра-цює, тому що грузинська мо-лодь узагалі не дивиться те-левізор, — зауважує експер-т Тбілісі. — Але, щоб ці протес-ти переросли в політичні аж до відставки уряду, — поки що немає потенціалу».

Звісно, для цього мають ак-тивізувати свою роботу полі-тичні партії. А вони, як за-значають грузинські політо-логи, сьогодні не в дуже гар-ній формі. Головна політична сила «Національний рух» (партія Саакашвілі) розгой-дана міжособними чварами. Інші партії — малочисельні й також розрізнені.

Проте після цього витка треба перевести дух і йти далі, бо як тільки у партії Івані-швілі буде можливість повер-нути все назад — це буде зроб-лено. Тим більше що путін уже пропонував йому ввести війська в Грузію.

«Цей протест став яскра-вою перемогою для опозиції, котра останні два роки пере-бувала чи то в сплячці, чи то в загальмованому стані.

Цей протест не лише про-ти закону, а й проти приходу в Грузію типу російського прав-ління. Аби повністю закрити це питання, необхідно, щоб прокинулись і активізувались усі опозиційні політичні пар-тії», — вважає Гігі Угулава. ■

Російський сценарій зневоднений

Грузинський опозиційний політик, колишній мер Тбілісі Гігі Угулава зазначив, що си-туація в Грузії була достатньо напружена ще до появи сум-нівного законопроекту.

«Цей закон став останньою краплею, тому що він убиває в людині громадянина. Відсут-ність громадянського суспіль-ства ми бачимо на прикладі росії, — каже Гігі Угулава. — Молодь Грузії абсолютно не

міністр Іванішвілі, його пар-тія «Грузинська мрія», влас-не, саботує шлях до європей-ської інтеграції. Як стверд-жують грузинські аналітики, цей сирій кардинал має прямі зв'язки з путіним.

«Іванішвілі — великий російський бізнесмен. У нього, без сумніву, є зв'язки з кремлем. Він також один з акціонерів «Газпрому». І він дуже хитрий, — каже преса-тате посольства Грузії в Україні 2005—2010 років, аналітик Бачо Корчилава. — Наразі він не сказав жодно-го слова щодо подій у Грузії. Але прийде той момент, коли йому доведеться висловитись. У нього зараз чимало проблем у Європі. Тому він грає в гру, котрою люблять бавитися й ук-раїнські олігархи: розкладати яйця у різні кошики. Путінсь-ке оточення не дуже задово-лене тим, що грузинська вла-да пішла на поступки. Але це проблеми кремля. Важливо, що демократичний шлях роз-витку, котрий обрали Грузія і Україна, смертельно небез-печний для режиму путіна».

Не секрет, що Іванішвілі має різні групи впливу в різних структурах, і він тестує, хто буде його порятунком. Там, де

Тетяна ПАРХОМЧУК

■ СИЛА ДУХУ

Сподвижники свободи

Конотоп ревізує козацьку сотню XVIII століття у розрізі сучасної війни

На жаль, уже й наше покоління не з книг і кінофільмів, а з трагічної реальності знає, що таке війна. Так, це — потужна внутрішня доблесть і відвага, що кличе зі зброєю в руках відстоювати кожен клаптик своєї землі, але це й горе, сльози, смерті, каліцтва душі й тіла, понівечені долі.

І водночас це — величезна відповідальність за свою країну, свій народ, помножена на глибинне переконання у величчї власної правди у своїй хаті та відродження доленосної ментальної істини.

У ситуації нашої, найжорстокішої після Другої світової, війни одним з основних її чинників стала цілеспрямована кількостотрична історична кремлівська брехня щодо нашої меншовартості та внутрішній потужний протест українців проти денацифікації.

Окрім віри у свою землю, всяка інша віра — особлива форма омани. Хай це буде навіть віра в Христа, комунізм чи вічну любов. Чим віра сильніша, чим більше в ній пасіонарності, відповідно, тим омана глибша й небезпечніша.

Тільки незаперечні докази, здобуті досвідом і дослідом, роблять віру вченням. І лише, хоч як його намагались би спростувати вороги, вчення стає наукою, котра відкриває світу очі.

До такого нового науково-дослідного фундаменту можна віднести початкові результати наукового проекту «Ревізія Конотопської сотні 30—40-х років XVIII століття» — першу книгу з однойменною назвою. Ця наукова праця містить тексти унікальних пам'яток — ревізій Конотопської сотні.

Свіже видання було презентовано 20 березня, в день народження видатного гетьмана Мазепи, у Конотопі благодійним фондом «Спадок Гетьманщини», котрий очолює меценат, конотопець Євген Сур.

Отже, сьогодні в Конотопі, за сто кілометрів від російського кордону, на Сумщині, котра мужньо тримає окупантську навалу, щодня потерпає від кацапських артилерійських снарядів і ракет, потужно продовжує звучати голос історичної правди та українсько-козацького духу.

Нагадаємо, волею долі в різні періоди нашої історії місто опинялося в ролі прикордоння між двома світами: західною та східною цивілізаціями, між прогресивною та руйнівною сутностями.

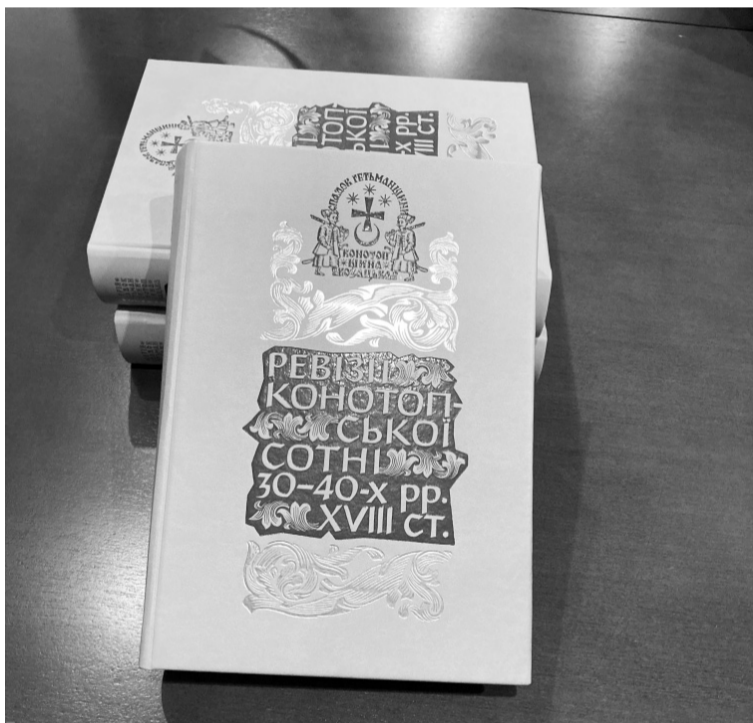
Як і сьогодні, коли час поставив умову — невизначеність тотожна знищенню української нації — і змусив зробити дуже чіткий вибір, так і під час визвольної війни 1648—1654 років Конотоп був одним із тих форпостів, котрий показав силу духу й непереможну тяжіння до волі, ставши сотенним містечком спочатку Чернігівського, а потім Ніжинського полків.

А 1659 рік увійшов в історію України як знаменита Конотопська битва, коли під час облоги міста московськими військами чотирьохтисячний гарнізон захисників 70 днів тримав оборону від сил московських агресорів, які значно переважали, а далі — розгромив ворога завдяки підмозі військ під командуванням гетьмана Івана Виговського.

Упорядник книги, чернігівський історик-генеалог Олександр Тригуб у коментарі «УМ» зазначив:

Учасники презентації-обговорення «Ревізії Конотопської сотні».

Перша книга ревізії козацької доби Конотопської сотні.

— Дослідження генеалогічного дерева сьогоднішніх нащадків славних козацьких родів Конотопської сотні — це той фундамент, що дає розуміння себе й впевненість у власній унікальності. Завдяки цим дослідженням іще чіткіше прослідковуються історичні паралелі наших попередніх героїчних битв за незалежність від московитів із сьогоднішньою жорстокою війною. Я б відзначив такі ж самі звірства і знущання. Також одним із головних висновків роботи над цією книгою можна вважати те, що сьогодні на українських істориків покладено важливу і величезну відповідальність — занотовувати, запам'ятовувати всіх наших сучасних героїв. Бо максимум усього три покоління пам'ятають імена своїх мужніх предків — сподвижників свободи й незалежності.

Отже, ця книга розпочала новий етап дослідження українського козацтва. Адже козацький Конотоп, без сумніву, — одна з яскравих сторінок козащини, України загалом. А на теренах Східної Європи Конотопська козацька республіка проіснувала 150 років.

Ідейним натхненником ви-

дання став Євген Сур. Він вважає, що, окрім історичної істини, подібні дослідження мають містити й відомості про економічне підґрунтя життя наших предків-козаків.

«Ревізія Конотопської сотні 30—40-х років XVIII століття» — це зріз п'яти ревізій з описом минулого стану, з прізвищами козаків. Моя ідея полягає в поверненні гідності наших батьків. У вивченні способу їхнього життя. Ця книга — перша з чотирьох, котрі ми запланували випустити. Далі, вочевидь, будуть додатки до книг. Ми — нащадки славного та героїчного козацтва, тож маємо знати і пишати своїм корінням та власною історією і усвідомлювати, що сьогоднішня готовність українців обстоювати державу формувалася і тут, у нашому козацькому Конотопі», — наголосив Євген Сур.

Присутній на презентації речник Генерального штабу ЗСУ, кандидат політичних наук Андрій Ковальов зазначив, що, коли знаєш історію свого роду, усвідомлюєш, ким були твої предки, розумієш мотивацію їхньої поведінки, тоді й складається правильний «український об'єктив».

Речник Генштабу ЗСУ Андрій Ковальов вручає Євгену Суру книгу «30 війн із Заклятим ворогом».

«Тоді не виникає запитання і немає вагань: треба захищати свою землю чи ні? Треба миритися з кацапами чи ні? — каже Андрій Ковальов. — І хоч як би жорстко це звучало, але, якби не війна, ми не досягли б нашої української реконквісти. Ми не повернулися б до нашої українськості».

Так, занадто висока ціна за розслабленість влади через відсутність розумної державної політики патріотичного егоїзму в той час, коли на сході велась бойова дія, а загроза повномасштабного вторгнення зростала з кожним днем. Україна в стані війни жила так, ніби ніякої війни немає...

А тим часом, як зазначила під час обговорення книги секретар ківської правозахисної організації імені Михайла Грушевського Зоя Шалівська, російська імперія ніколи не рахувалася з втратами, тому намагалася

утілити будь-яку свою людо-ненависницьку ідею. Правозахисниця на основі згаданого дослідження розробила власний сценарій біографій окремих прізвищ і козацьких родоводів. Тобто книга про життя козаків конотопської сотні значно переважає нових знахідок у розрізі 300-літнього протистояння з московською ордою.

«Рашисти нас завжди заперечували, так само, як і зараз, тому виникає ще більша потреба писати, видавати й читати про наше героїчне минуле й сьогодніня», — резюмувала пані Шалівська.

Конотоп став першим містом презентації цього видання. Далі, за словами генерального директора національного заповідника «Гетьманська столиця» Наталії Ребрової, книгу представлятимуть у Батурині, Сумах, Ніжині. ■

ПОВНИЙ БАК

Ложка дьогтю в баку солярки

Дешево автопальне, яке сьогодні продають на українських АЗС, може мати російське походження

Олег ГАНСЬКИЙ

Автомобільне пальне в Україні продовжує дешевшати — навіть попри попередні прогнози, бензин, дизельне паливо та автогаз на початку року мали додати 20% до їх минулорічної вартості. Попереджали, що пальне здорожчає за рахунок повернення системи оподаткування палива на довоєнний рівень, а отже, за очікуваних регуляторів, літр бензину марки А-95 у середньому мав коштувати цього року менш як за 60 гривень, а літр дизельного палива на заправах у середньому мали реалізувати по майже 65 гривень.

Пік перед ембарго

Як раніше прогнозував Національний банк України, роблячи інфляційні прогнози, бензин, дизельне паливо та автогаз на початку року мали додати 20% до їх минулорічної вартості. Попереджали, що пальне здорожчає за рахунок повернення системи оподаткування палива на довоєнний рівень, а отже, за очікуваних регуляторів, літр бензину марки А-95 у середньому мав коштувати цього року менш як за 60 гривень, а літр дизельного палива на заправах у середньому мали реалізувати по майже 65 гривень.

Тим часом ми спостерігаємо зовсім іншу картину: бензин А-95 продовжує активно дешевшати і коштує 47,36 гривні за літр, а дизельне паливо реалізується за 48,61 гривні за літр. Хоча, як ми пам'ятаємо, у січні «дев'яносто п'ятий» коштував 50-52 гривні, а дизель — у середньому 54 грн.

На думку галузевих аналітиків, у березні суттєвого здорожчання пального не планується. «Завадили» прогнозам трейдери, які завезли великі партії пального взимку для задоволення всіх потреб споживачів і продовжували активно накопичувати обсяги пального також на тлі побоювань майбутнього дефіциту ресурсу після набрання чинності санкцій ЄС стосовно російських нафтопродуктів від 5 лютого. Тепер автозаправні станції у боротьбі за покупців змушені знижувати ціни.

Газ, що пахне «родіною»

Утім радість від дешевого пального затьмарюється інформацією про походження цього ресурсу. На думку деяких експертів, він — російський. Причому його, нібито, продовжують завозити і зараз. Директор консалтингової групи «А-95» Сергій Куюн стверджує: близько 50% імпорту всього автогазу в Україні становить російський, який прикривається сертифікатами про походження з інших держав. Через російський демпінг із ринку йдуть поставальники, наперед європейські: наприклад, у березні фактично зник імпорту автогазу з Румунії.

За оцінками «А-95», частка поставачів автогазу, що має ознаки вмісту російського ресурсу, активно зростає з червня 2022 року, а в лютому нинішнього року перевищила 50% загальних обсягів імпорту. За цими даними, автогаз виробництва європейських заводів наразі коштує на 300 доларів за тону, або на 30% дорожче, ніж газові суміші з усіма ознаками російського походження.

«Цей демпінг унеможливило імпорту неросійського автогазу, що вже призвело до критичного скорочення його поставачів. На початку березня фактично зник імпорту газу з Румунії, яка торік була одним з основних джерел наповнення ринку України. Наступним етапом стане відмова від довгострокових контрактів на поставання газу з Європи й оренда закордонної логістичної інфраструк-

Частина пального на вітчизняних АЗС може мати російське походження і потрапило до нас «транзитом» через інші держави.

Фото з сайту rmg.ua.

тури. Українські компанії витратили багато місяців на пошук рухомого складу, терміналів, бронювання графіків перевезень у складній транспортній системі ЄС. Ці здобутки задля побудови нової системи постачання автогазу в Україну може бути втрачено», — наголошує Сергій Куюн.

«Турецьке» — значить, «російське»

Виготовлено у країні-терористці, на думку Куюна, і дизель, що його продають на українських АЗС. «Подібні вантажі до Європи не проходять. І головний фільтр тут — банківська система: аналітики відстежують товарні потоки, виявляють «токсичні» вантажі та відмовляють у фінансуванні цих операцій. Але вже є відповідь ринку і на це — азіатські та арабські банки. До Європи ти наваряд чи поїдеш, а ось в Україну — будь ласка!» — каже він.

За словами експерта, якщо основні джерела поставач сумнівного автогазу — Литва, Латвія й Польща, то дизпального — Туреччина і Єгипет. При цьому аналітики очікують, що дисконти на російські нафтопродукти зростатимуть, адже його надлишок у Європі й на Чорному морі збільшується. На ціни на дизельне паливо також вплине очікуване пониження цінової «стелі» в рамках антиросійських санкцій ЄС. І в цьому контексті радіти зниженням цінам — не зовсім правильно. Адже збільшення імпорту автогазу і дизпального сумнівного походження загрожує знищенням диверсифікованої системи постачання моторних палив, а відповідно підриває енергетичну безпеку України.

На думку експертів групи «А-95», потік ресурсу сумнівного походження активізувався після 5 лютого, коли набуло чинності європейське ембарго на імпорту російських нафтопродуктів. Сьогодні дисконти на російське паливо сягають 200 доларів за тону, або 25% від альтернативних варіантів, що спонукає безліч трейдерів шукати шляхи для його постачання в Україну.

Москва—Касабланка—Київ

На підтримку цієї тези — публікації в міжнародних ЗМІ. Наприклад, стаття авторитетного видання «Уолл Стріт Джорнел» стверджує: країни Північної Африки почали масово імпортувати російські нафтопродукти, що може свідчити про їх використання для обходу санкцій ЄС. За їхніми даними, імпорту російського дизельного пального в Марокко у січні зріс до 2 млн барелів — проти 600 тис. барелів за весь 2021 рік. У лютому очікувалося прибуття в країну ще щонайменше 1,2 млн барелів.

Також спостерігається зростання в Алжирі та Єгипті. Туніс, який так само майже не імпортував російських нафтопродуктів 2021 року, останніми місяцями поглинає російські поставки дизельного пального, бензину та лігроїну,

які зазвичай використовуються для виробництва хімікатів і пластмас. У січні країна імпортувала 2,8 млн барелів російських нафтопродуктів та імпортує ще 3,1 млн барелів цього місяця.

Крім того, збільшення імпорту до Тунісу та Марокко збігається зі зростанням їхнього власного експорту нафтопродуктів, що викликає занепокоєння, бо російські вантажі змішують з іншими нафтопродуктами та реекспортують.

Відтак Марокко, яке раніше не було значним експортером дизельного пального, минулого місяця відправило 280 тис. барелів на Канарські острови Іспанії і ще 270 тис. барелів — до Туреччини, що збіглося з припливом російського дизельного пального до Марокко.

«Наразі невідомо, чи продовжаться ці потоки найближчими місяцями, оскільки заходи з обмеження цін ускладнять переміщення російських нафтопродуктів по всьому світу», — пишуть в «Уолл Стріт Джорнел», зазначаючи, що продовження описаних потоків залежить від того, наскільки суворо європейські держави дотримуватимуться своїх власних правил, особливо в той час, коли вони шукають нові джерела для заміни втрачених російських поставок.

Тим часом агенція «Блумберг» викрила тінювий флот російських танкерів, які перевозять підсанкційне паливо. За їхніми даними, принаймні дві компанії з Індії та ОАЕ допомагають Росії обходити західні нафтові санкції за допомо-

ДО РЕЧІ

Антирейтинг від ЗМІ

Тим часом галузеве ЗМІ, зокрема видання «Нафторинк», стверджує, що виявлено низку компаній, які можуть продавати російське паливо в Україні. Там склали рейтинг компаній, чий імпорту припадає на країни Балтії і може бути представлений паливом з РФ, яке потім можуть продавати в Україні. Очолюють цей рейтинг, за даними «Нафторинку», ОККО, БРСМ-Нафта та Омнія Трейд.

гою тінювого флоту танкерів. Йдеться про компанії «Фрактал», що зареєстрована у Дубаї, і «Гетік», що у Мумбаї. Спільно вони володіють майном нафтових танкерів на 2 млрд доларів. «Вони зібрали флот протягом менш ніж року й тепер доставляють по світу мільйони барелів російської нафти», — стверджують журналісти, наголошуючи, що офіси обох компаній зареєстровані у покинутих будівлях, а сайти або не існують узагалі, або неактуальні.

Практично всі танкери, які належать обом компаніям, цього року заходили у російські порти або отримували вантаж із Росії шляхом міжкорабельного трансферу. Перший танкер обидві компанії придбали у червні минулого року, а остання купівля була зроблена у лютому цього року. «Флот «Гетіка» може перевозити близько 30 млн барелів нафти та пального, а транспортна спроможність «Фрактала» — близько 15 млн барелів», — стверджує «Блумберг».

Захистити на рівні закону

Отже, гравці ринку, особливо ті, які продають дорожче європейське паливо, вимагають термінових змін до вітчизняного законодавства. Йдеться, зокрема, про внесення кодів нафтопродуктів у постанову Кабміну №1147 від 30 грудня 2015 р., яка впроваджує заборону на імпорту товарів російського походження в Україну. Наступним кроком має стати впровадження заборонювального мита на паливо невизначеного походження, обсяг якого ліквідував би цінову перевагу російського ресурсу. Також, вважають аналітики, додаткового контролю потребує сертифікація пального. Зокрема, необхідно налагодити безперервну співпрацю з емітентами сертифікатів про походження у країнах-поставальниках пального на визначення автентичності й кількості виданих сертифікатів.

«2022 року українці зробили неможливе — побудували нову систему постачання пального, позбувшись 100% довоєнних джерел наповнення ринку. Ми стали першою країною Європи, яка відмовилась від російського пального. Та зараз ми ризикуємо втратити цей здобуток, чого ніяк не можна допустити», — резюмував Сергій Куюн. ■

РЕКЛАМА

Ідентифікація та реєстрація тварин, як підґрунтя безпечності харчових продуктів, отриманих від сільськогосподарських тварин

Для нас дуже важливо бути впевненим, що молоко і м'ясо, яке ми купуємо для себе та своїх родин, є не лише смачним, а й безпечним, отриманим від здорових тварин. І в цьому нам може допомогти переконатися система ідентифікації і реєстрації тварин.

Головною метою ідентифікації та реєстрації сільськогосподарських тварин у нашій країні було й залишається встановлення дієвого засобу виявлення та контролю вироб тварин для забезпечення їхнього здоров'я і, відповідно, для забезпечення здоров'я людей, які споживають продукцію від тварин.

І на сьогодні ідентифікація і реєстрація тварин займає основне місце як контролер продовольчої безпеки для населення при споживанні продуктів харчування тваринного походження. Проведення ідентифікації тварин дає право її власнику реалізувати молоко та м'ясо від неї, отримати дозвіл на її переміщення та забій, продаж, участь у виставці тощо. Крім того, будь-яке переміщення тварини (купівля/продаж, здача на забій) можливе лише тоді, якщо вона ідентифікована та за-

реєстрована в Єдиному державному реєстрі тварин та на тварину видано паспорт.

Вчасна ідентифікація та реєстрація тварин надає власнику можливість отримувати передбачені державою доходи на тварин.

Для проведення ідентифікації та реєстрації тварин у господарстві фізичної особи власник тварини може звернутися до державної установи ветеринарної медицини за місцем проживання або структурного підрозділу Державного підприємства «Агентство з ідентифікації і реєстрації тварин».

■ РОЗВИТОК ГРОМАД

Влада у владі: мистецтво управління

Департамент економіки та інвестицій Полтавської міськради, який очолює Влада Співак, розпочав пошук партнерів для громади по всьому світу

Ганна ВОЛКОВА

— Я пояснювала Роберту, чому люди в Гожулах залишилися без води: коли в селі відключають світло на чотири години, то потім за півтори-дві, поки воно є, насос не може накачати води зі свердловини у систему, щоб її вистачило на всіх мешканців. Бо насос качає всього 6-7 кубів на годину, а в приватному секторі 160 будинків. На 3-4 поверхи у двох багатоповерхівках вода взагалі не поступає через надмірне споживання в момент подачі. А Роберт не розумів: як таке може бути? Довелося повезти поважного американця у село, щоб він побачив усе на власні очі, — розповідає керівниця департаменту економіки та інвестицій і депутатка Полтавської міської ради Влада Співак.

Як маленьке американське місто назбирило 100 тисяч доларів на генератори для полтавських лікарень

Роберт Локхед, юрист і співвласник громадської організації August mission, яка займається гуманітарною допомогою, з невеличкого міста Мідвей (штат Юта, США), який нещодавно на прохання Влади Співак привіз до полтавських лікарень чотири генератори різної потужності загальною вартістю 100 тисяч доларів, тепер точно знає, що потрібно збирати кошти... на інші генератори. І в Гожулі, які віднедавна ввійшли до складу Полтавської територіальної громади, треба, і в Полтавську районну лікарню, де 16-літній генератор уже дихає на ладан, і в оперблок сучасного обласного кардіоваскулярного центру, обладнаного у бомбосховищі, щоб більше не повторилася ситуація, коли хірурги у блекаут робили складну операцію пацієнту на серці, підсвічуючи ліхтариками...

— Їздили ми з Робертом також в один з гуртожитків громади, в якому живуть 16 внутрішньо переміщених осіб, переважно жінки з дітьми, — продовжує Влада Співак. — Він сфотографував стару газову плиту з однією робочою конфоркою, до якої завжди стояла черга, і скинув фото донорам своєї громадської організації, щоб вони також розуміли, куди підуть їхні кошти. На щастя, питання вирішилося без участі американців — придбати нову електричну плиту допомогла християнська церква, у яку ми з Робертом ходили на службу.

Влада познайомилася з паном Локхедом восени минулого року під час ділової поїздки до Варшави. Їх представив одне одному президент Першого міжнародного фонду розвитку України Микола Волківський, робота якого пов'язана з

Влада Співак із ВПО, залученими до роботи в громаді.

Малюнки маленьких американців на підтримку хворих дітей із Полтави.

налагодженням співпраці громад в Україні з громадами світу. Тоді вона й озвучила Роберту своє прохання — допомогти придбати для полтавських лікарень генератори. Роберт передав це прохання меру Мідвея Селесті Джонсон. І невдовзі маленьке, всього на вісім тисяч мешканців, містечко почало готуватися до щорічного традиційного ярмарку. Зазвичай вторговані на ньому кошти ідуть на потреби місцевої громади. Але цього року було вирішено всю виручку спрямувати для потреб полтавців, які, так само, як і всі українці, потерпають від терористичних атак росіян на енергосистему. Під час ярмарку люди продавали і купували товари, виготовлені власноруч, робили пожертви. А діти на знак підтримки малювали картини, які передали до полтавських лікарень.

Окрім того, мерія влаштувала зустріч Влади Співак та місцевих активістів, перед якими вона виступила з промовою про війну в Україні. Дехто не стримував сліз... Присутні також підключилися до збору коштів. Хто жертвував п'ять тисяч доларів, хто 40...

— Перш ніж озвучити запит Роберту Локхеду, я радилася з директорами медичних

закладів Полтави, тож генератори ми купили не абиякі, а під конкретні замовлення, — продовжує моя співрозмовниця. — Разом з керівниками лікарень записували відео, щоб начебно показати, чому їм потрібно саме такої потужності генератор, куди саме він подаватиме енергію. Нашим медикам, до речі, багато хто обіцяв допомогти з цим, але далі обіцянок не пішло. Вони вже навіть хотіли збирати кошти самотужки...

У результаті спільних зусиль чотири міські лікарні — четверта, третя, друга й дитяча — отримали бажані подарунки: генератори потужністю відповідно 200, 60 і два по 17,5 кіловата. Партнери громадської організації August mission придбали їх у Варшаві, щоб здешевити доставку.

Роберт Локхед особисто приїжджав до Полтави, аби передати генератори до комунальних медичних закладів, зустрітися з їхніми керівниками, на місці дізнатися про інші потреби полтавської громади. Досягнуто домовленості, що наступна партія гуманітарної допомоги з Америки також включатиме генератори (адже доцільно забезпечити енергетичну незалежність і лікарняних лабора-

Борис Джонсон з українською делегацією.

Влада Співак.

торій, харчоблоків тощо), а також ліки.

Найбільше Влада Співак задоволена тим, що третя міська лікарня додатково отримає незабаром ще один генератор, який зможе подавати енергію до бомбосховища, де буде розгорнутий операційний блок. Ще рік тому, розповідає вона, коли її родина потрапила до цього медзакладу з ковідом, у підвалі стояла вода. У випадку надзвичайної ситуації не було б куди евакуювати тяжкохворих. За цей час тут на пів метра підняли фундамент і обладнали бомбосховище.

— Поїздка до США мене надзвичайно надихнула і заспокоїла, — ділиться враженнями Влада. — Я відчула, що серця багатьох людей у світі сповнені щирої любові до України, і заради нашої перемоги вони готові підставити нам сьогодні плече. І це лише початок нашої співпраці. Департамент економіки та інвестицій розпочав амбітний проект з пошуку партнерів для Полтави по всьому світові.

ООН виділила кошти на розробку сучасної стратегії розвитку громади

Прошу Владу розповісти більше про цей проект.

— Війна закінчиться, і пе-

ред громадою постануть інші завдання: розвитку, інвестиції, міжнародна кооперація. Тому вже зараз ми шукаємо для співпраці міста та великі підприємства за кордоном, які згодом увійдуть до Ради друзів і партнерів Полтави. Наразі спільно з експертами ООН наш департамент розробляє нову стратегію розвитку Полтавської міської територіальної громади. В ході децентралізації до обласного центру приєдналося десять старостатів, рік тому на хід усього життя українців вплинула широкомасштабна війна, а ми досі не мали документа, в якому було б визначено пріоритети розвитку. Тому я звернулася до представників ООН з проханням допомогти нам у виробленні такого плану. Засмутилася, звісно, почувши, скільки коштує робота міжнародного експерта. Бо депутати міськради точно не проголосували б за виділення на це 300 тисяч доларів. «Якщо ви не оплатите, то в нас не буде стратегії розвитку», — з жалем констатувала я під час перемовин.

Не знаю, можливо тон, з яким я це сказала, подіяв на співрозмовників чи ще щось, але ми уже обговорювали з призначеним і проплаченим ООН експертом візію майбутнього Полтави, стратегічні й опера-

тивні цілі. Через пів року документ буде представлено на затвердження депутатів.

Наші партнери обов'язково допоможуть її втілити в життя. І я переконана, що Полтава стане найпросунутішим містом України.

Історія з генераторами для полтавських лікарень — приклад співпраці на рівні народної дипломатії. Але це лише початок. Мер Мідвея Селеста Джонсон пообіцяла, що проситиме сенаторів та конгресмена від штату Юта сприяти продовженню і розширенню контактів із Полтавою.

— Такий вид дипломатії, як дружба між громадами міст України і світу, помножує зусилля нашого президента та уряду в об'єднанні міжнародної спільноти для допомоги Україні, — говорить Влада Співак. — А щоб про нас дізналися у світі й щоб нам запропонували допомогу, треба не боятися про себе заявляти.

Додаткова щедрість розчулених конгресменів

Звісно, депутатка міської ради літала до США не спеціально по генератори. Вона входила до складу української делегації, яка брала участь у традиційному молитовному сніданку у Вашингтоні. До речі, була першою і єдиною представницею Полтавщини на цьому поважному заході, де збиралися політики, бізнесмени, дипломати, духовенство з усього світу, а також представники української діаспори, щоб помолитися за Україну й визначитися з допомогою для неї.

— Завдяки нашій делегації Україна отримала додатково 2,5 мільярда доларів, — каже Влада. — До делегації входили внутрішньо переміщені особи, воїни з інвалідністю, яким потрібне якісне протезування за кордоном, ті, хто пройшов жакіття полону, діти-сироти, у яких «асвабідітелі» вбили батьків... І кожен із них під час офіційних заходів і в приватних бесідах із представниками американського суспільства та інших країн світу розповідав свою історію війни. Ті не просто співчували їм, а й часто плакали. Їхні сумніви змінювалися на готовність підтримувати Україну. Так, серед американських конгресменів є різні настрої щодо російсько-української війни. Хтось заангажований, хтось до кінця не розуміє, що у нас відбувається, хтось настроєний щодо доцільності використання виділених коштів...

Але українські посланці змогли консолидувати народи і держави навколо проблем, які створила російська воєнна агресія. Хочу особливо наголосити на тому, що американські конгресмени розглядають величезну кількість законопроектів, які передбачають виділення коштів з бюджету. Проте далеко не всі вони проходять голосування. Додатковий же пакет фінансової допомоги Україні під час нашого перебування в Америці був виділений без зволікань.

Члени української делегації мали чимало зустрічей з американськими та європейськими політиками, представниками релігійних, благодійних організацій, бізнесових структур, зокрема будівельних, транспортних, фармацевтичних, фінансово-банківських установ, з емігрантами. Виявилось, до речі,

З мером Мідвея Селестією Джонсон.

що дехто з емігрантів, які мають полтавське коріння, хотіли передати на батьківщину гуманітарну допомогу, але не знали актуальних потреб. Благодійні фонди й організації пропонували кошти на викуп полонених, на реабілітацію поранених, підтримку багатодітних родин, дітей-сиріт...

— Позитивним сигналом є те, що міжнародні інвестори та приватні компанії готові інвестувати в Україну гроші до закінчення війни. Хоча структура та механізми відбудови ще не визначені й потенційних зарубіжних інвесторів турбує корупція й недосконалі судова система в Україні. Тому сьогодні дуже важливі правильна комунікація та обговорення перспектив між усіма гравцями, — розповідає Влада Співак.

Гроші за роботу

Влада Співак — із тих молодих освічених прогресивних людей, які чітко бачать мирні перспективи України, розуміють, що сьогодні треба для успіху держави й конкретно для громади та роблять усе від них залежне. Нещодавно Організація Об'єднаних Націй призначила її координатором Програми розвитку ООН (ПРООН) у Полтавській міській територіальній громаді терміном на 2,5 року. ПРООН, як відомо, підтримує стратегічні ініціативи, спрямовані на покращення якості життя людей і розвиток країн. Владі вже вдалося погодити проект будівництва великої теплиці на території Ботанічного саду в Полтаві за кошти ПРООН вартістю 60 тисяч євро. До будівництва будуть залучені внутрішньо переміщені особи. І далі, планується, вони вирощуватимуть там овочеву культуру. Це частина пілотного проекту ПРООН у Полтавській громаді, спрямованого на інтеграцію ВПО.

— Полтава та Полтавщина є визначним у світі гуманітарним хабом, де притулок та допомогу отримали понад 200 тисяч переселенців. Наразі в Полтавській громаді їх лишається 63 тисячі, хоча неофіційна цифра може бути більшою. Але точно відомо, що серед них величезне безробіття, — говорить керівниця департаменту економіки та інвестицій міськради. — Ми залучили для них сотні тонн гуманітарної допомоги, але, погодьтеся, цих людей мало забезпечувати «гуманітаркою» й грошовими компенсаціями. Це важливо на першому, недовготривалому, етапі, але якщо він розтягується в часі, то їх важче

буде повернути до повноцінного життя, їхня соціальна оцінка буде дедалі занижуватися. Адже ніяка безплатна їжа й інші базові речі, необхідні для елементарного виживання, нікого не рятують від депресії й важких думок, особливо у випадках, якщо людина втратила домівку чи, ще страшніше, родину. Наше завдання — зробити все для того, щоб вони отримали тут роботу й мали власний дах над головою.

А перші спонсорські кошти до Полтави Влада Співак залучила під час ділового відрядження до Варшави влітку минулого року, ще у статусі заступника директора департаменту економіки та інвестицій — начальника управління стратегічного розвитку. Кошти — 100 тисяч євро — виділив Польський центр міжнародної допомоги під проект Cash for work (Гроші за роботу), що реалізується громадською організацією «Українські рубежі». Завдяки цьому проекту було працевлаштовано 128 осіб у Полтаві та прилеглих до міста селах громади Тахтауловому й Сем'янівці. Однак проект був розрахований лише на три місяці. І Влада Співак дуже переймалася тим, щоб Меморандум про співпрацю з поляками був пролонгований. Адже для вимушених переселенців і соціально незахищених громадян участь у ньому — це не просто можливість покращити своє фінансове становище (на зарплату кожному виділялось по 280 євро «брудними»), а ще й трудоотерапія, і соціальна реалізація. Дехто з учасників проекту робіт на зароблені кошти зміг нарешті перебраться з дитсадків і шкіл до орендованого житла. І ось нещодавно завдяки успішній реалізації проекту договір був продовжений.

Влада Співак сподівається, що завдяки турботі про внутрішніх переселенців населення Полтави значно збільшиться. А це означатиме зростання відрахувань до бюджету й кращі можливості для розвитку громади.

Одна з її ініціатив — відкриття кафе для дітей з інвалідністю, в якому працюватимуть, зокрема, внутрішні переселенці. Для реалізації цієї ідеї Влада уже знайшла інвестора.

Депутати не ходять на сесії, а страждає громада

— Ми маємо розуміти, скільки ветеранів з інвалідністю повернеться з фронту, як важко

Роберт, Влада і генератори.

Розвантаження генераторів. Фото зі сторінки Влади Співак у фейсбуці.

буде соціальній сфері, наскільки важливо створити кластер промислових підприємств... Маємо займатися прогнозуванням, розвивати науку, піднімати рівень освіти полтавських вишів, учитися шукати гранти, залучати прямі інвестиції, — перелічує Влада завдання, які необхідно буде вирішувати найближчим часом.

Водночас не сумнівається, що все вдасться. Підстави для оптимізму їй додають численні контакти ділових людей у її записниках, які з'являються після кожної закордонної поїздки. Людей, котрі щиро прагнуть допомогти українцям, зокрема полтавцям. «Разом ми — одна потужна сила», — говорить переконливо.

— Відділ, який я очолюю, взяв заданий мною темп, — продовжує. — Якби так працювали міськрада і місцеві депутати! На жаль, більшість із них або політично заангажовані або люблять лише бізнесові інтереси, вигідні їм чи тим, хто за ними стоїть. Тому під різними приводами або ігнорують сесії, або зривають. Багату структуру в опозиції. Депутати стали працювати лише після того, як мер Олександр Мамай пішов з посади після винесення йому судового вироку. А до цього мої шість програм, що стосуються розвитку громади, не могли затвердити. А це не виділені вчасно 2,5 мільярда гривень! І це у воєнний час! Це цинізм, егоїзм і відсутність Бога в серці. Та що там говорити, якщо лідери фракцій, за ви-

нятком Сергія Капліна («Партія простих людей Сергія Капліна»), не прийшли на зустріч з експертом ООН, щоб висловити свої зауваження і пропозиції щодо оновлення стратегії розвитку громади...

Наразі внесок молоді очільниці департаменту економіки та інвестицій Полтавської міськради Влади Співак та її команди у розвиток громади, так само, як і кількість залучених коштів, за останні кілька воєнних місяців значно більший, аніж усього депутатського корпусу, який складається з 42 осіб. Якщо після дострокового припинення повноважень голови міськради Олександра Мамає у зв'язку з винесенням йому вироку за корупційні діяння депутати зможуть повноцінно працювати й президенту не доведеться запроваджувати в громаді військову адміністрацію, тоді Влада Співак утримає свою посаду, і полтавці від цього виграють.

Вона не приховує своєї найбільшої мрії:

— Хочу, щоб Полтава могла конкурувати за рівнем комфорту і зарплат з іншими обласними центрами, такими, як Вінниця, наприклад, від якої ми відстали років на десять. Для цього сьогодні нам — владі, інвесторам, бізнесу, громадським та благодійним організаціям — треба об'єднатися, щоб дати поштовх змінам, зробити після війни прорив в економіці й соціальній сфері. Треба багато працювати. І все вийде. Бо Полтаву таки любить Бог. ■

■ А ТИМ ЧАСОМ...

Доки матеріал готувався до друку, стало відомо, що Владу Співак призначено координатором Проєкту ООН з відновлення та розбудови миру в Полтавській міській територіальній громаді. Як громадська діячка вона кілька днів працювала в Головному штаб-квартирі Організації Об'єднаних Націй у Нью-Йорку, де вирішувались питання поглиблення співпраці ООН із Полтавщиною у сфері економіки, гуманітарної політики та інвестицій. Завдяки цьому Полтавщина в числі восьми областей України отримає грантові кошти, загальна сума яких становить 35 мільйонів доларів, на розвиток. У Полтавській області цей проєкт реалізовуватимуть у Полтаві, Миргороді, Лубнах, Кременчуці, Решетилівці, Козельщині, Пирятині, Котельві, Великих Сорочинцях, Мачухах, Опішні та Градизьку. Це відкриває перед громадами багато нових можливостей.

ВІДБУДОВА

Ефект клаптикової ковдри

Над генпланом майбутнього Харкова наразі працюють іноземні та вітчизняні архітектори, але реальністю містян поки що стають лише поспіхом «зшиті» багатоповерхівки

Лариса САЛІМОНОВИЧ

Благодійний фонд американського бізнесмена й філантропа Говарда Баффета готовий виступити інвестором відновлення доріг та мостів на Харківщині. Про це повідомив днями голова обласної військової адміністрації Олег Синегубов. Водночас мер Ігор Терехов ще з квітня минулого року розповідає про тісну співпрацю міста з командою відомого британського архітектора Нормана Фостера, який готує новий генеральний план Харкова. Якщо сюди додати ще й обіцянку замість пошкоджених обстрілами старих «панельок» звести сучасні багатоповерхівки з капітальними паркінгами-бомбосховищами, то майбутнє життя у Харкові вже зараз здається раєм. Можливо, хтось його навіть колись застане, але сьогоднішня перспектива така, що жителі обстріляних будинків, найвірогідніше, повернуться до своїх же квартир, стіни яких нагадуватимуть латану-перелатану ковдру.

Район-сад відмінється

Харківський житловий масив Північна Салтівка вже понад рік нагадує зменшену копію понівеченого Маріуполя. Тут фактично не залишилося жодної багатоповерхівки, в яку не влучив би рашистський «град» чи далекобійна ракета. Є квартири, де фосфорними бомбами випалили не лише меблі, а й бетонні стіни. Трапляються також будівлі з повністю обваленими конструкціями.

Апокаліптичний вигляд цього району справляє настільки гнітюче враження, що місцеві чиновники часто привозять сюди впливових людей з тим, аби залучитися їхньою фінансовою підтримкою в майбутньому. Побував минулого року тут і Володимир Зеленський, який услід за Ігорем Тереховим пообіцяв звести в цьому районі житловий масив нового покоління, де неприємні радянські панельні будинки замінять будівлями європейського типу. Власне, про нову архітектуру в мерії говорять і далі, називаючи місця її майбутнього розташування. Північна Салтівка у цьому списку є також.

Утім ідея знести понівечені стіни задля будівництва на їхньому місці нових у чиновників більше не популярна. Нещодавно Ігор Терехов повідомив, що тут дійсно збудують нове житло, але на вільних земельних ділянках. А ось ці жертви бомбардувань, з обвалилими балконами і проваленими підлогами, місто вже тепер активно ремонтує.

У вас немає стелі? Причепимо!

Медійні ресурси Харківської міської ради наразі дійсно переповнені бравими репортажами з майданчиків, де ремонт здійснюють, без перебільшення, стахановськими темпами. Спочатку глядачам показують

Зруйновані будинки в Харкові латають піносілікатом.
Фото з сайту 2day.kh.ua.

чорні від кіптяви стіни, що буквально провисають у повітрі, а то й відсутні повністю. Потім у кадрі з'являється виконроб із коментарем та фрагментом робочих буднів. І зрештою спалахує слайвом результат усіх витрачених зусиль, що, за прописаним сценарієм, має викликати щасливе захоплення.

Але радості з того слайва насправді мало, оскільки врятований будинок асоціюється не з надійним житлом, а з критично полатаною свитиною. Ці радянські споруди і до війни уособлювали найсумніші зразки соціалістичного реалізму, а тепер і поготів вичавлюють гірку сльозу. Наскільки безпечним буде життя всередині цього трансформера, стане зрозуміло винятково з часом, але автори проекту реконструкції вже тепер розписуються в його надійності.

«Ми навчилися працювати у складних умовах, — повідомив «Українському радіо Харків»

Латання обстріляних харківських «панельок» ударними темпами і винятково власними силами здається щонайменше поспішним.

голова наглядової ради компанії «Житлобуд-1» Олександр Харченко. — Наприклад, зруйновано 8-10-й поверхи, а 11-12-й майже висять, у прямому розумінні. За допомогою спеціальних технологій нам вдається зберегти ці будинки».

За словами пана Харченка, панельні прогаліни, вибиті «градами», добудовують не цеглою, а спеціальними матеріалами, в яких обов'язково є металевий каркас. Усю безпеку та надійність прораховують конструктори, проєктувальники. Металевий каркас роблять із вогнезахистом «на випадок», якщо раптом щось станеться знову. «Це велика інженерна робота — унікальні рішення та сама технологія проведення робіт, — каже він. — Це не тимчасовий варіант, а відновлення будинку «на постійно».

Остання фраза звучить особливо трагічно. Район Північної Салтівки — далеко не респектабельний. Переважна більшість мешканців тут мала, у кращому випадку, статус «середняків», для яких квартира була чи не єдиним суттєвим майновим ресурсом. Але після рятівного ремонту власники житла автоматично стануть

його довічними заручниками, оскільки такі квадратні метри у разі потреби навряд чи вдасться продати.

І все ж подібні проєкти сьогодні дійсно затребувані. Як повідомив Ігор Терехов, на сьогодні лише в Харкові москалі зруйнували 4,5 тисячі багатоповерхівок, з яких 500 не підлягають відновленню навіть за такою «унікальною» технологією. Без даху над головою залишилися понад 150 тисяч містян. Зараз свої житлові проблеми тимчасові безхатьки вирішують по-різному, але не в усіх є можливість винаймати житло далі. Саме тому чимало жителів району радіють будь-якій можливості повернутися хоча б до полатаних квартир і покласти край затяжному блуканню. Причому, за словами Олександра Харченка, люди починають заселятися сюди одразу після того, як комунальники підключають світло, воду і газ. Задоволені таким методом ви-

рішення проблеми і чиновники, оскільки полатати зруйнований будинок у 10-12 разів дешевше, аніж звести новий.

Минулого року «Житлобуд-1» у такий спосіб «реанімував» 66 багатоповерхівок із різним ступенем пошкодження. На черзі ще 200. Причому ця будівельна компанія — не єдиний виконавець проєкту, який у Харкові вже називають власним ноу-хау. Можливо, вивчати досвід створення повоеєних трансформерів ударними темпами до Харкова згодом приїжджатимуть будівельники з інших понівечених кацапами міст. Але хотілося б, аби держава самим потерпілим залишила право вибору. Тобто дозволила отримувати сертифікат для самостійного вирішення житлової проблеми за умови, якщо вони відмовляться від свого реконструйованого житла. Поки що такі нюанси ніде не прописані.

Між «Житлобудом» і Фостером

Харків і до війни був містом контрастів. Чиновники могли тут запросто спрямувати мільйони гривень на зведення показово комфортабель-

Норману Фостеру демонструють зруйновану будівлю ХОДА.
Фото агенції «Медіапорт».

ного містечка для мавп у зоопарку, не надто переймаючись розміром людської квартирної черги або технічним станом аварійних «хрущовок».

Цю залізобетонну міську традицію не змогла похитнути навіть цинічна рашистська навала. Ще у квітні минулого року, коли окупанти утримували за собою чималу частину регіону, а Харків щодня поливали «градами», мерія приголомшила новиною про те, що генеральний план повоєнного міста розроблятиме команда самого Нормана Фостера — британського архітектора зі світовим ім'ям. І якою б фантазійною не здавалася тоді ця ідея, про неї говорять і досі.

Остання згадка, наприклад, пролунала минулого тижня, коли Північну Салтівку відвідували учасники виїзного засідання Комітету Верховної Ради України з питань екологічної політики та природокористування. «Спільно з архітектором Норманом Фостером ми намагаємося реалізувати абсолютно новий підхід до будівництва житлових кварталів, — повідомив народним депутатам Ігор Терехов. — Звісно, мікрорайони будуватимуть з урахуванням європейських стандартів теплоізоляції. В кожному районі ми збудуємо все необхідне для життя: магазини, дитсадки, школи, фітнес-зали. І, зрозуміло, акцент робиться на будівництві «зеленого каркаса» міста, великої кількості велосипедних доріжок, впорядкуванні території навколо річок».

До речі, пан Фостер у рамках згаданого проєкту наразі працює з інженерною студією Agur та харківською групою архітекторів. Вони вже провели понад 100 робочих зустрічей, у ході яких розробили генеральний план з відновлення повоєнного міста. Документ має п'ять підрозділів з робочими назвами «Спадщина», «Промисловість», «Житло», «Науковий портал» та «Ріки».

Кожна з цих складових містить власну родзинку.

Скажімо, науковий квартал архітектори бачать у районі зруйнованого росіянами Барабашовського ринку. Там зведуть інноваційні підприємства, серед яких передбачаються і будівлі, спроектовані особисто паном Фостером. «У тому районі тече ріка. Архітектори кажуть, що вона технічна, —

прокоментував свій задум він. — Але її можна ревіталізувати й зробити там природний ландшафт. Те місце стане магнітом у цьому районі».

Норман Фостер, до речі, запропонував свої послуги і стоворо реконструкції споруд радянської забудови без розселення мешканців на час ремонту. Він пообіцяв направити до міста групу спеціалістів, які навчать місцевих архітекторів модернізувати старий житловий фонд за новітніми технологіями. «Найголовніше те, що, коли триває реконструкція, мешканці можуть перебувати всередині у повній безпеці, — сказав він. — Ми повертаємо будинку друге життя. Він буде зрублений за європейськими стандартами. Такі методи застосовуються в Європі — з різними матеріалами, з різною економічною ефективністю». Переважно наразі йдеться не лише про створення нових сучасних локацій, а й модернізацію міста в цілому. Зокрема, до розробки концепції з відбудови Харкова залучена і Європейська економічна комісія ООН.

Директорка відділу лісів, землі та житла СЕК ООН Паола Деда вважає роботу міста з Норманом Фостером добрим прикладом співпраці і сподівається, що вона продовжиться. «Ми розпочали роботу в рамках робочих груп UN4Kharkiv, де є багато міжнародних організацій та 16 відомств, — повідомила вона. — Це і поєднання зусиль, що стосуються відбудови. Це і координація не лише наших планів, а й фінансування, донорів, які готові долучитися до цієї ініціативи. У нас було чотири зустрічі робочої групи. Зрозуміло, ми розглядаємо питання генерального плану, але для нас також важливо знати, як усе це реалізовуватимуть на практиці, яким чином ми зможемо визначити джерела для фінансування, як відбуватиметься координація для того, щоб втілити в реальність генеральний план».

Словом, процес триває. Можливо, саме тому латання обстріляних харківських «панельок» ударними темпами і винятково власними силами здається щонайменше поспішним. Якщо у харків'ян є шанс отримати надійніший дах над головою, то навіщо влаштовувати гонку на випередження, позбавляючи їх, власне, самого шансу? ■

ЩОБ ПАМ'ЯТАЛИ

Кацапський стиль

Карпатська Україна і угорський шовінізм

Короткочасне існування цієї держави стало символом національних прагнень українців напередодні глобального світового конфлікту.

Фото з сайту armyinform.com.ua.

Богдан ЧЕРВАК,
голова Організації українських націоналістів

15 березня 1939 року на території сучасного Закарпаття було проголошено державну самостійність Карпатської України, проти якої одразу ж виступила Угорщина. Історія Карпатської України, на мою думку, — ключ до розуміння сучасної промосковської політики Будапешта.

У 1939 році у зв'язку з розпадом Чехословаччини на території Закарпаття були проведені демократичні вибори, в результаті яких перемогла партія «Українське національне об'єднання», депутати якої проголосили Карпатську Україну як незалежну державу, ухвалили її Конституцію й сформували основні органи державної влади.

Ще до проголошення незалежності на кордонах молодій державі почали концентруватися мадярські регулярні частини. 15 березня 1939 року 100-тисячна окупаційна армія перейшла кордон і розгорнула каральну операцію у трьох напрямках. Головний бій відбувся на Красному Полі неподалік Хуста, де угорська армія зустріла перший серйозний спротив.

Маючи кількаразову перевагу в людях та озброєнні, угорські та німецькі військові почали вимагати негайної капітуляції. У переговорах з окупантами брав участь командир «Карпатської Січі» Михайло Колодзінський, який заявив, що в словнику українського націоналіста такого поняття, як «капітуляція», немає.

Упродовж кількох днів «Карпатська Січ» тримала фронт. Але сили були нерівні й бій був програний. Однак героїчна боротьба забезпечила евакуацію українського уряду.

Після поразки на Красному Полі вцілілі підрозділи «Січі» відійшли в гори й продовжували партизанську війну. Окремі частини січовиків намагалися перейти у Галичину, але зустріли збройний опір поляків. Понад 600 січовиків загинули під перехресним вогнем на Ве-

рецькому перевалі. Аналогічна доля спіткала січовиків, які намагалися відступити в Румунію і Словаччину.

Мадяри жорстоко розправлялися з полоненими. Розстріли українців відбувалися в Хусті, Тячеві, Солотвині. Дуже часто перед стратою січовиків катували, відрізуючи їм вуха та носи. Вмирили січовики гідно, по-геройськи, з окликом «Слава Україні!». Лаконічну, але точну характеристику подвигу «Карпатської Січі» дав Олег Ольжич: «А цілій українській нації героїчна епопея Закарпаття є каменем віри і твердим заповітом: боротися і перемогати!».

До речі, січовики-українці стали першими європейцями, які зі зброєю в руках виступили проти нацизму.

Окупаційна ж влада діяла жорстоко, як під час геноциду. Без суду і слідства, тільки за підозрою причетності до «Карпатської Січі» і ОУН угорські терористи розпочали етнічні чистки у Діброві, Бороняві, Тячеві, Чинадієві, Перечині, Квасах. При цьому терористичні групи вривалися у госпіталі та лікарні. Убивали українців просто у ліжках і на операційних столах.

Убивали священників. Так, у с. Грушові під час служби був заарештований, а згодом розстріляний місцевий священник о. Купар.

Жорстокого переслідування зазнали ченці ордену св. Василія Великого. Загін угорських бандитів вдерся до Імстичівського василіанського монастиря, обстрілявши його з кулеметів.

По всій території Закарпаття мадяри створили мережу тюрем, які вже через декілька днів були переповнені в'язнями.

Концентраційні табори для полонених січовиків відкрилися в Тячеві, Великому Бичкові, Хусті, Чинадієві, Мукачеві, Кривій біля Хуста, Рахові, Сваляві, Воловому, Великому Березному.

Окупанти ніколи не приховували, що їм ідеться про тотальне викорінення українців з їхньої рідної землі.

Як відомо, уряд Угорщини

неодноразово закликав вшанувати «героїв», які у Другій світовій війні боролися «за Угорщину на Дону».

Нагадаю, «на Дону» в 1943 році була вщент розгромлена так звана 2-га угорська армія, яка у складі нацистських військ вчинила страшні злочини проти мирного населення.

Фактично угорський уряд такою заявою визнав своє правонаступництво з державою, яка у роки Другої світової війни виступила на боці Німеччини.

Що ж, урешті, це справа угорського уряду і угорського народу. Однак після такої заяви Угорщина має нести пряму відповідальність за військову агресію проти Карпатської України у 1939 році, а також злочини, які були вчинені на окупованих українських землях сучасного Закарпаття.

Сьогодні Угорщина воліє не згадувати цієї сторінки українсько-угорських відносин та своєї ганебної ролі в ній. Натомість Будапешт фактично став на бік Москви у війні з Україною, оскільки цілі московського шовінізму тотожні цілям угорського шовінізму в часи існування Карпатської України.

Будапешт вирішив, що може принижувати Україну, бо на його боці — Москва. Будапешт не приховує, що мріє про «велику Угорщину», і вважає, що настав час про це сказати вголос.

Угорщина заговорила з Україною мовою ультиматумів і в хамській манері. Будапешт вийшов на слизьку дорогу оскаженілого шовінізму.

Але від цього є ліки — український націоналізм і Збройні сили України!

Маємо свій рахунок до мадярів.

В Українській державі є всі підстави вимагати від Угорщини моральних і матеріальних компенсацій за події 1939 року. Ба більше, це наш обов'язок перед пам'яттю героїв, зокрема карпатських січовиків і ОУНівців, без слідства і суду розстріляних угорськими і польськими окупантами на Верещькому перевалі. ■

ОЦІНКИ

Що було, що буде, чим серце заспокоїться

Проект Київської школи економіки «Росія заплатить» підготував дані щодо втрат України за час війни, а Центр економічної стратегії презентував консенсусний макропрогноз ринку на 2023 рік

Наталія НАПАДОВСЬКА

На тлі тривожних новин про Бахмут та наслідки останньої ракетної атаки рашистів читати макроекономічну аналітику профільних фахівців трохи дивно, але корисно. Проект Київської школи економіки (KSE) «Росія заплатить» підготував дані щодо втрат України за час війни, а Центр економічної стратегії презентував консенсусний макропрогноз ринку від експертів і компаній на 2023 рік (участь узяли експерти інвестиційних компаній Concord Capital, Dragon Capital, ICU, Morgan Stanly, Інститут економічних досліджень і політичних консультацій із German Economic Team та Oxford Economics).

Розуміння, що нас чекає далі, яке спирається на дані та обґрунтовані припущення, необхідне як для планування державної політики бюджетних доходів та витрат, так і для широкого кола підприємців та бізнесменів.

Найбільш непередбачуваний і вагомий чинник для прогнозу — повномасштабна війна — триває, і це створює екстремальне навантаження на бюджет. За даними KSE, якщо у передвоєнному 2021 році видатки держбюджету на оборону та безпеку (останнє містить громадський порядок і судову владу) становили 301,87 млрд грн, то в 2022 році цей показник збільшився в п'ятеро — до 1,59 трлн грн. Якщо перерахувати в доларах США, то маємо \$11,06 млрд проти \$46,8 млрд. Країни Заходу не тільки надали нам зброю, а й покрили величезний дефіцит бюджету: в 2022 році Україна отримала від партнерів \$32 млрд тільки фінансової допомоги, яка пішла на бюджетні витрати, тобто охорону здоров'я, соціальні програми, освіту. Видатки українського бюджету на оборону фактично не залишають грошей на будь-які інші статті витрат, і цей фактор залишиться домінуючим у наступному році: консенсусний прогноз (середнє значення прогнозів, отримане ЦЕС щодо дефіциту бюджету в 2023 році) становить \$40 млрд, при цьому передбачення розміру фінансової допомоги від західних партнерів аналітики вказали на рівні \$40,2 млрд.

Україна швидше, ніж очікувалось, дала раду російським атакам на енергетику і змогла стабілізувати енергопостачання у переважній більшості областей. Це дозволяє сподіватися на швидше відновлення ділової активності, але в прогнозах щодо ВВП незалежні експерти створили своєрідну «гойдалку»: від мінус 4,6%

до плюс 5,5%. Так що маємо скромну цифру мінус 0,1% прогнозного падіння ВВП наступного року. Попри те, що більшість експертів сходяться на думці, що гаряча фаза війни закінчиться в середині — наприкінці 2023 року, маємо вже зараз дослідження KSE щодо прямих збитків бізнесу. За підсумками 2022 року, KSE оцінив їх у \$13 млрд, щонайменше 109 великих та середніх підприємств зазнали прямих збитків від агресії рф.

«Переважна кількість зруйнованих та пошкоджених підприємств сконцентрована в шести областях — Київській та Донецькій (по 17% від загальної кількості), Запорізькій (14%), Харківській (13%), Луганській (10%) та Миколаївській (8%)», — йдеться у дослідженні. Найбільші активи, що потрапили до списку втрат, — великі промислові підприємства, насамперед маріупольські гіганти. Цікаво, що незалежні експерти оцінюють майже 100-відсоткову вірогідність функціонування «зернового коридору» протягом усього 2023 року.

Втрата житла та зростання цін — два економічні чинники, які найбільше хвилюють пересічного українця. Наразі найактуальніші оцінки втрат від зруйнованого житла українців датовані кінцем 2022 року. Проект KSE оцінює шкоду житловому фонду України в \$54 млрд на кінець 2022 року. Такі самі оцінки давав і прем'єр-міністр Денис Шмигаль. За його словами, відновлення житла — другий пріоритет уряду після енергетики. «Пошкоджено або зруйновано 150 тисяч будинків. Їх відновлення стане передумовою для повернення сотень тисяч українців з-за кордону», — заявив він. Станом на 1 лютого подано 320 тисяч заявок на компенсацію зруйнованого або пошкодженого житла. Щодо цін на споживчі товари, то фахівці відверто порадували: консенсусний прогноз на наступний рік — 18,9%, і це тільки трішечки більше, ніж минулого року було в Польщі.

Житло, інфраструктура (сума збитків — \$35,6 млрд), зруйновані освітні заклади (\$8,6 млрд), енергетика (втрати \$6,8 млрд) — це цифри лише за підсумками 2022 року, і ця інформація може бути неповною, зауважують автори проекту «Росія заплатить». Спрогнозувати прямі збитки від російської агресії, тобто від ракетних обстрілів та руйнувань, через закриті порти та припинення роботи бізнесів, — практично неможливо. Але можемо з упевненістю спрогнозувати одне: ми переможемо! ■

Людмила НІКІТЕНКО
Черкаська область

■ НЕВІДКЛАДНА ДОПОМОГА

Коли час — не гроші, а життя

Лікарі врятували 13-річну дівчинку, яка знепритомніла у школі

Днями на Черкащині до медиків «швидкої» надійшов виклик, що в школі селища Драбове-Барятинське дитина знепритомніла. Першою до місця події прибула бригада «екстренки» з Драбова.

Про це «Україні молодій» розповідає Ірина Назарок із Черкаського обласного центру екстреної медичної допомоги.

За її словами, драбівські медики констатували критичний стан у 13-річної школярки. На допомогу диспетчер направила ще одну найближчу бригаду «швидкої» для покращення та пришвидшення надання спеціалізованої допомоги, а також іще реанімаційну бригаду з Черкас.

«Незважаючи на зусилля всіх трьох бригад, дівчинка перебувала в критичному стані. Пацієнтці надали потрібну терапію: близько двох годин медикам знадобилось, щоб стабілізувати її стан. Опісля дитину доправили до Черкаської обласної дитячої лікарні. На момент прибуття до лікувального закладу її стан усе одно залишався загрозливим для життя», — розповідає пані Ірина.

Вона каже, що медики «екстренки» передали естафету з урятування життя юної пацієнтки спеціалістам Черкаського обласного кардіологічного центру та Черкаської обласної дитячої лікарні.

«Завдяки зусиллям і тісній співпраці кількох лікувальних закладів Черкаської області стан дівчинки вдалося стабілізувати, загроза її життю минула», — наголошує Ірина Назарок і уточнює: — Дуже пощастило, що на той час були вільні бригади, які змогли доєднатись до медиків, які прибули першими та зробили все від них залежне, аби дівчинка залишилась живою. Адже нерідко буває так, що бригади екстреної медичної допомоги області задіяні на виклики від пацієнтів зі скаргами на їхній нежить, «послухайте мій кашель» і «щось болить рука». ■

Лікарі Черкаського центру екстреної медичної допомоги врятували життя школярці.
Фото Ірини НАЗАРОК.

Вікторія КОЗЛОВСЬКА

Вторгнення росії в Україну розпочалося ще в далекому 2014 році на землі Донбасу та Криму. Весь цей час війна тривала не тільки за території, а й на інформаційному фронті. Ворог намагався переконати жителів окупованих регіонів у провіні українського уряду в цьому конфлікті, виправдовуючи свої дії через медіа, які використовують велику кількість фейків та пропаганди.

В очах мирного населення москалі прагнули виглядати героями, які захищають «братський народ» від впливу «українських фашистів та нацистів». Звісно, на телебаченні та в ЗМІ публікували купу фейкової інформації, яка нібито підтверджує той факт, що росія — відважний рятівник, а уряд України — ворог, який затуманив розум людям під впливом НАТО. А тих, хто вважав інакше і дотримувався проукраїнської позиції, жорстоко карали. Відомі випадки застосування фізичної сили проти мирного населення за дії на підтримку наших солдатів, поширення матеріалів українських ЗМІ та публічні висловлювання проти підкупленої влади Донбасу чи росії. Крім того, що подібні вчинки протизаконні навіть за кодексом рф, вони свідчать про повну нелюдність і божевілья тих, хто їх чинить. І найстрашніше те, що вони залишаються безкарними. Загалом люди дуже залякані, зазомбовані та навіть підкуплені і практично не мають доступу до українських ЗМІ, оскільки це суворо заборонено та активно блокується урядом. Тому місцевим мешканцям доводиться підтримувати проросійську політику під дулом автомата на очах у влади.

У результаті досить тривалого життя в таких умовах у середовищі брехні та різного виду маніпуляцій багато хто починає несвідомо вірити в те, що їм подається, як істина. А ще у людей майже немає інших джерел інформації, окрім російського телебачення та медіа. Хтось, кому вдається знайти альтернативні новини, знає всю правду і мовчить заради особистої безпеки та збереження життя, благополуччя своєї сім'ї, а хтось тепер дійсно вважає, що їх рятують від нацистів, які сидять при владі у Києві та виконують накази США. Ці люди щиро не бажають повернення до України. А щодо підконтрольних Україні територій Донбасу, там мешканці усі роки війни уважно спостерігають за життям по той бік фронту. І ці спостереження — найкращий аргумент для вибору на користь України. Вони побачили те, що сталося, наприклад, з ОРДЛО, з людьми, що живуть у Луганську, Донецьку. І якщо у людей з підконтрольних Україні територій і були якісь ілюзії щодо можливого відокремлення від України, то більшість таких ілюзій вже точно зникла. Звісно, залишається якийсь відсоток людей, що продовжують вірити у ворожість Києва, не бажають жити в Україні, ненавидять усе українське. Але він — невеликий.

Офіційна статистика станом на 2020 рік

Дані спільного соціологічного дослідження Українського інституту майбутнього та «Дзеркала тижня. Україна», проведеного компанією «Нью Імідж Маркетинг Груп», говорять про те, що 50,9% жителів окупованих територій Луганської та Донецької областей вважають, що нинішні території ОРДЛО мають стати частиною росії. 13,4% мають схожу думку з невеликою відмінністю. Вони хочуть стати «частиною росії, але з особливим статусом». Лише 5,1% опитаних мешканців ОРДЛО хочуть «бути частиною України по-старому». 13,4% вбачають підконтрольні «Л/ДНР» території «частиною України, але з особливим статусом». А ось незалежності і від України, і від росії хочуть 16,2% опитаних.

Опитування станом на лютий 2023 року

Велика частина населення окупованого Донбасу, покинувши свій будинок, виїхала на підконтрольну територію України. Також є відсоток тих, хто виїхав до росії. Але є ті, хто вирі-

шив залишитись у себе вдома. Здебільшого, це люди пенсійного віку і ті, хто не має змоги виїхати. Оскільки я сама з Донбасу, то провела невелике опитування серед знайомих (10 осіб), які там ще проживають зараз, поставивши їм запитання: «Хотіли б ви жити в Україні чи в росії?» та попросивши аргументувати власну позицію. Варто зазначити, що дехто навідріз відмовився відповідати, що свідчить про страх висловлювати свою позицію.

«Насправді зараз уже не має значення, під яким прапором буде мир. Головне, щоб він наразі настав. Щоб люди нормально жили, вистачало грошей на продукти, а не постійно думали про те, що в будинок може прилетіти ракета. Це дуже страшно. Раніше я була за Україну, до прийняття «Л/ДНР» до складу росії, зараз же стало вже байдуже, бо зникла віра в те, що ми колись зможемо возз'єднатися з вами. І основні думки, які крутяться в моїй голові, — про те, як вижити, як прогнати сина, виховати його й дати освіту в нормальних умовах. Політика мене не цікавить», — Інна, 40 років.

■ В ОКУПАЦІЇ

Наліво — розумні, направо — красиві, а цим хоч розірвися

Де хочуть жити мешканці Донбасу сьогодні: в росії чи в Україні?

Половина опитаних, а саме п'ять осіб із десяти, дотримуються такої позиції. Їхня основна мета полягає саме у виживанні та вирішенні власних проблем, а щодо громадянської позиції та політики вони не замислюються. Буде Україна — добре, буде росія — теж нормально. Головне, щоб не бомбили та були гроші.

«Я не хочу жити в Україні. Просто тому, що більше не підтримую дії уряду цієї держави та менталітет мешканців. Мало хто розуміє, що всім керує Америка, яка рано чи пізно напала б на росію. Українці для них пішаки, якими легко керувати у власних цілях. Російський народ почав захищати Донбас і тих, хто цього потребував, щоб таким чином надати безпеку й собі надалі. Так, я знаю про Бучу, Ізюм тощо. Хоч як би сумно це було, але це дуже жорстока війна, трапляється всяке. Дії військових, які знущалися з мирних українців, я не підтримую. Недоумків, на жаль, вистачає і серед військових. Але українці звинувачують увесь російський народ. А тих, хто намагається допомогти, перепрошує за свій уряд та дії російських солдатів у Бучі, інших містах, просто посиляють. Хоча вони чудово розуміють, що у росії небезпечно виходити на мітинги, влаштовувати протести. Українці бажають смерті тим, хто цього не заслуговує, і чим вони тоді кращі? Я розумію, що їхні мізки промили пропагандою, але сила в тому, щоб завжди залишатися людьми», — Михайло, 68 років.

Такої думки з незначними відмінностями дотримуються троє з десяти опитаних. Це люди пенсійного віку, які з доступних джерел новин мають російське телебачення та родичів, знайомих із росії.

«Особисто я завжди хотіла жити в Україні й ніколи не змінювала цього бажання. Я українка, це моя країна, мої люди. І я не сумніваюся, що перемога буде саме за нами, просто треба почека-

ти та вірити у це щиро. Я впевнена, що серед донеччан є ті, хто міркує так само, і їх багато, як мінімум, у моєму оточенні. Але висловлювати таку думку вголос досить ризиковано, і ніхто цього не робить. А якщо й висловлюють, то лише тим, кому дуже довіряють. Адже ці вироки неадекватні, роблять, що їм заманеться з тими, хто щось сказав проти росії. Це я можу тобі сказати, бо впевнена, що ти не російський шпигун, а хтось може засумніватися та відмовитись відповідати», — Аліна, 20 років.

Так вважають двоє з опитаних десяти осіб. За їхньою інформацією, такої ж позиції дотримуються багато хто з їхнього оточення, в основному, це молодь, яка має доступ до українських та міжнародних новин, має навички критичного мислення і робить власні висновки, не слухаючи російських політиків.

Отже, виходить, серед тих, хто погодився відповісти на запитання, для 50% опитаних не має значення, під яким прапором жити. 30% підтримують росію і хочуть жити там, і 20% тих, хто вважає себе українцем і чекає на повернення цієї території під контроль України.

Загалом, люди злі одне на одного, кожен прагне довести іншому свою точку зору. Сумно, що серед українців, а саме мешканців Донбасу, справді є ті, хто не підтримує свою державу і вважає себе ближчим до ворога, засуджуючи українців. Також є ті, кому просто все одно. І коли ми повернемо свої території, ці люди залишаться. По суті, в очах українців зараз вони виглядають зазомбованими зрадниками, і які процеси спричинять приєднання їх до України — невідомо. Але відомо те, що серед мешканців Донбасу так само є ті, хто мріє про перемогу України та щиро в неї вірить, незважаючи на російську пропаганду та фейкові новини. Такі жителі Донбасу заслуговують на повагу. ■

Костянтин РОДИК

На шкандаль навколо Шевченківської премії зреагували різні поважні люди, проте нервова дискусія не вийшла з площини теорії змови: якого рівня нахабність виявив цього разу офіс президента і наскільки піддатливими виявилися члени преміального комітету. Дійшли сміливого висновку, що в борделі слід міняти персонал, а насправді цього разу такі слід було подумати про феншуй тамтешніх ліжок. Ба більше — чи потрібен той бордель узагалі?

Чи потрібна національна мистецька премія? Припускаю, хтось може сказати «ні» з якихось екзотичних міркувань. У будь-якому разі таких оригіналів — дециня. І Юрій Макаров, тепер уже колишній голова комітету, в інтерв'ю «Українській правді» минулого тижня реагує на це запитання вичерпно, як йому здається, риторичною відповіддю: «Ніхто ж не питає, чи потрібний Гонкур чи Оскар». Тобто порівнює кисле з червоним.

Так, згадані відзнаки є національними, хоч і не мають цього слова у своїй назві. Немає там і державного фінансування. Натомість ми маємо це слово в офіційному титулі Шевченківської премії, але воно дезавується у першому рядку її Положення: ця премія є державною нагородою. Інакше кажучи, означення «національна» є популістським камуфляжем, а вся преміальна конструкция — то є вовк в овечій шкурі. Бо державна мистецька премія, вигадана Сталіним, є механізмом підкупу митців. То був другий, після створення спілки письменників, акт одержавлення творчості. Спочатку літераторів загнали до фінансованої державою спілки: хто не був її членом — не мав змоги друкувати свої книжки. А хто хотів ще мати автівку та дачу — мусив стати лавреатом (для цього, щоправда, був іще один шлях — увійти до керівної спілчанської номенклатури, але то було набагато важче, аніж здобути премію). У висліді цієї двотактної селекції вигулькнув крилатий вислів вождя: «Інших письменників у мене для вас немає». Відтоді це гасло незримо, мов посмішка Чеширського kota, висить над усіма державними преміями, з Шевченківською включно.

Коли у пана Макарова запитали, навіщо погодився очолити преміальний комітет, він без зупинки відповів: аби «модернізувати старосвітські практики». Авжеж, назвати сталінську модель «старосвітською практикою» — це верх політкоректності. Модернізувати тоталітарні лекала пробували й інші серйозні дяді — від усіх тих «соціалізмів з людським обличчям» до обамівського «перезавантаження» та нинішніх намагань «зберегти обличчя пугіна». Результатом завжди є одне — «гібрид Луб'янки й Голлівуду», як влучно зазначила Оксана Забужко. Тож запровадження нової айдентики для Шевченківської премії — це щось подібне до зміни представницького костюма на «піксельку» від Бріоні.

Нинішній скандал — не перший у комітетській кар'єрі пана Макарова. Чому ви не пішли раніше? — запитує журналістка. І він їй, як нетямкуватій дитині, пояснює: бо ж «тобі довірило суспільство». «Яккі ребята? Ктось іх відел?» — вигукнув би Жванецький, якби він те інтерв'ю. Суспільство має змогу комусь щось довірити лише в один-єдиний спосіб — через вибори. Виборів комітету не було, й не було ніколи — вони завжди призначалися президентською канцелярією і скріплювалися указом шефа.

І в цьому є міцна логіка. Якби преміальний комітет був виборний — з ним треба було би рахуватися. Й тоді принцип «інших письменників у мене для вас немає» перестав би справно працювати. Ми ж пам'ятаємо збої, коли комі-

ШКАНДАЛЬ

Агонія

Шевченківки

тет одразу оголошував результати голосування й на Банковій змушені були реагувати блискавично — вже наступного ранку з'являлися укази, де не було ані Василя Шкляра, ні Юрія Щербака, проголосованих напередодні комітетом. Крайній же склад комітету не був таким бунтарським, не здіймав бурі й покірливо чекав понад три тижні, поки у президентському офісі визначалися, чи усі переможці — «наші».

Схоже, там вирішили, що не всі. Справді, як визнати лавреатом журналіста, що працює на опозиційному каналі, демонстративно викинутому владою з ефіру? Але як «підчистити» недопильований прокол комітету, аби це виглядало «красиво», — не знали. Тож у день народження Тараса Григоровича, коли зазвичай нагороджують лавреатів Шевченківської премії, президент провів зустріч з діачами культури. Дивна акція, як судити з 13-хвилинного ролика Укрінформ та інформації на президентському сайті, де навіть немає переліку отих запрошених діачів. Вступна промова пана Зеленського не містила жодних пропозицій і навіть жодних запитань до аудиторії. Власне, говорив він про потребу активізувати мистецьку пропаганду. Але чомує унікав цього слова. Направду, пропаганда була, і буде завжди і скрізь. Це як фармацевтична речовина, що здатна лікувати, а за передозу — бивати. І так — під час війни дозу треба збільшувати.

Аж раптом камера вихопила Ю. Макарова, котрий запропонував доповнити існуючі номінації Шевченківської премії додатковим конкурсом «За внесок у перемогу» (за кілька днів, у згаданому інтерв'ю для «УП», він розповів, що ідентичну ідею також озвучила на зустрічі з президентом одна театральна режисерка). Це була єдина конкретика, акцентована джерелами інформації. І виглядає, що уся та зустріч була лише декорацією для неї. Але чому? Сама ідея конкурсу культурних проєктів «За внесок у перемогу» не викликає сумнівів — її могло би реалізувати міністерство культури у робочому порядку й не відбирати час у президента такими дрібницями. Але її ні сіло ні впало причепили до Шевченківської, мистецької, премії. А створення якісної пропаганди на кшталт, скажімо, «Прапороносців» — це не про мистецтво. Але обсака порівняв саме тут: головний месидж усієї тієї ж «зустрічі з діачами» — відтермінувати оголошення лавреатів на два з половиною місяці. А тоді, називаючи усіх переможців, оголосити, наприклад, що через брак коштів вирішено замінити одну номінацію на іншу, журналістику на пропаганду. Опозиційні викання, звичайно, пролунали б, але серед лавреатів «нашого» не було б.

Гроші — чи не головне в усій кулурній історії Шевченківки. Купівля лояльності майстрів слова — один із постулатів будь-якої популістської держави (а Україна, хоч як прикро, досі такою є). Тож популісти діють у цілковитому резонансі до понародної мудрості: хто вечеряє дівчинку, той її і танцює. У бідній країні, яка мало читає, а відтак не купує достатньо для письменницького прожиття книжок, таку максиму зреалізувати неважко. Вибрикти окремих лавреатів ПС-ЛЯ одержання з державних рук чека з п'ятьма нулями — вар'ятський вибрик, вважають нагорі. Утім цей важель щодалі більше занепадає: якщо колись

на премію можна було купити квартиру в столиці, то тепер не вистачить і на автівку середнього класу.

А тут вигулькує друге «чи не головне». У патерналістській державі, де більшість населення сподівається передовсім на мудрість чергового батька-президента, будь-яка державна відзнака набуває ореолу чи не святости. І коли той «батько» своїм підписом засвідчує, що саме цей письменник є справжнім, — йому вірять. Не варто недооцінювати PR Шевченківської премії: хоч-нехоч, а це позначається на продажах лавреатських книжок. А що таке щастя письменника? Так, коли його книжки купують.

Якось в одному з коментарів пан Макаров палко вичитував Нобелівському комітету, що той не взяв до розгляду кандидатуру Сергія Жадана (опубліковано 12.10.2022 на сайті Шевченківського комітету). Чи він забув, що Жадан — досі не лавреат Шевченківки? Чому це раптом шведом відзначати автора, зігнорованого українською «національною» премією? Жадан вважає, що письменник не мусить отримувати відзнаки від держави? Як і Ліна Костенко? Якщо крапці апіорі відмовляються від премії, то про яку «модернізацію» може йтися?

Я вважаю, що «національною» премією слід вшанувати твори, незалежно від бажання/небажання авторів. Бо інакше це є і буде викривлений літературний портрет. Прийняти чи ні винагороду — то вже буде лавреатський клопіт, можуть перерахувати кошти на ЗСУ. Головне, щоб тут не було «руки держави». Ну справді: неже ми обираємо президентів, аби вони обирали крапці книжки? Хотілося б, звісно, щоб вони мали час щось читати, але то намарне — вони навіть політологічних книжок не читають, а це варто би записати у їхні функційні обов'язки. Але, попри те, ми чекаємо президентського указу про лавреатів Шевченківської премії?! Справді, хочете підтримувати кращих письменників — перерахуйте задалегіть визначені у держбюджеті преміальні кошти на рахунок громадської організації, яка здатна професійно визначити лавреатів. І не втручайтеся ніяк.

Звісно, визначити такого розпорядника коштів нелегко. Але можна і — треба. Як і змінити потому всю технологію премії. Скасувати маніпулятивні «висунення», які насправді цікаві не тим, кого пропонують, а тим, кого замовчують-блокують. Скасувати принцип непрофесіоналізму, коли художники оцінюють літературу, а музикознавці — журналістику, бо за кожний вид мистецтва мають голосувати винайшов фахівці. І то — спеціально обрані, на фінальному етапі. Номінувати ж на головну премію країни мусять сотні (як у «Оскарі», до речі) літерату-

рознавців — академічних та медійних. За випробуванням у світі рейтинговим принципом. І за цілковитою прозорістю — щоби ті, хто просуватиме не кращих, а кумів-друзів, розуміли ризики для власної репутації. Отака утопія. Або натомість — чергова «модернізація» сталінщини.

До чести пана Макарова, він таки хряснув дверима: опублікував рішення Шевченківського комітету, де фігурує Віталій Портников. І чим усє завершилося? Фейсбук вітає лавреатів — і по тому. А як щодо того, що Шевченківка, цитує згадуваний перший рядок Положення, є «державною нагородою України за найвидатніші твори»? «Орден мовчальниць» Катерини Калитко — найвидатніший твір?

Знаю поважних — справді — поетів, які не вважають її рівнею. Я ж оцінюю її як добру поетку, варту літературознавчої уваги. Авторка, яка написала таке: «Мороки і світла. / В'ялі зимові яблука і такі самі люди», або таке «Кругло й лоскїтно / життя прокотилося крізь сонячний день», чи «Сині очі води затягла льодяна катаракта» й навіть «Жодних добрих закінчень для тих, що слухають вітер зі сходу», — це справжня поетка.

Пані Калитко можна було би назвати «Жаданом у спідниці». У неї знаходимо більшість Жаданових мотивів: «Байдужий вокзальний дзвін... / що без тебе у цьому місті мені лишається?»; «Будівля нічного автовокзалу / борсається у п'яні, як птеродактиль, / загрузлий у бітумній ямі»; «То скажи мені, що робити / із бездомністю, котра проймає, як протяг / на тійовому боці вулиці, а поки перебігаєш / на теплий, сонячний — сонце підступно зникає». Це не наслідування Жадана, це власний рух в одному з ним напрямку. Але питання: чому Жадан не включив її до своєї антології «10 українських поетів останніх років» (2011), адже на тоді пані Калитко вже мала чотири видані збірки? Відчув конкурента чи послідовницю-неофіта, які зазвичай псувать репутацію оригіналу? Не знаю, не певен. Проте Жаданові «перестуджені, мовби горла малих дітей» («Вогнепальні й ножові», 2012) явно присутні у лавреатській книжці пані Калитко. А ще він ніби попереджав поетку: «Не лякати знайомих, не розчаровувати чужих» («Месопотамія», 2014).

Щодо цього останнього у листі-поданні на Шевченківську премію закручено кучеряво: «Її твори можна віднести до еталонних у тому напрямку нинішньої поезії, який спирається на посилену емоційність, психологію, чутливість. Це «неосентиментальний» тренд». Притомна, на противагу анонімним авторам, критикиня Ганна Улюра пише про «істеричну образність, на якій Калитко знаєтся» (Ніч на Венері, 113 письменниць, які сяють у темряві. — К.: ArtHuss, 2020) і навіть про «ретравматизацію», тобто про мазохізм. До речі, літературознавчо сумнівне подання виходить від Українського ПЕНу, де виконавчим директором Орест Сливинський, член Шевченківського комітету, а водночас членами ПЕНу й Шевченківки також є Ірина Славинська, Тамара Гундорова, Юрій Макаров і сама Катерина Калитко. Звісно, це збіг.

Збірка «Орден мовчальниць» у позаторішньому рейтингу посідає четверте місце. Попередні її книжки також фігурували у Коротких списках «Книжки року». Поки що це — типова позиція завжди другої. Поки що. Якщо авторка не збагне, що заримований приватний щоденник не є підставою для щорічної книжки.

Це ми вітаємо за визнання «найвидатнішим твором»? ■

ЕКСКЛЮЗИВ

Оксана Дмитрієва, режисерка з Харкова: «Наше укриття зберегло життя багатьом людям»

Як лялькарі з прифронтового міста грають вистави в метро та об'єднують схід і захід

Тетяна ПОЛИЩУК

Прифронтовий Харків, попри часті російські обстріли уже понад рік, продовжує жити і творити. Про своє незламне місто біля кордону з країною-агресоркою, роботу творчого колективу в період повномасштабної фази російсько-української війни ексклюзивно для читачів «Україна молода» розповідає Оксана Дмитрієва, головна режисерка Харківського театру ляльок ім. В. А. Афанасьєва.

«У Києві нещодавно показали музичний перформанс «Вертеп» — авангардну, експериментальну постановку, яку цього разу (як перед тим у Полтаві) Харківський театр ляльок представляв зі Львівським. У столиці митці — актори зі Слобожанщини та музиканти-західняки — виступили на сцені Київського театру драми і комедії на лівому березі Дніпра. Цей показ був організований задля підтримки колег із Харківського театру ляльок, що попри війну активно працюють у прифронтовому місті, яке щоденно обстрілюється москвитами. Зал був ущент заповнений. Серед глядачів було чимало волонтерів та військових».

Обстріли у нас майже щоденно та щочасі

■ Оксано, Харківський театр ляльок офіційно відновив роботу цього року від 6 лютого. Всі знають про часті «прильоти» у місті. Де ви виступаєте — у метро, у бомбосховищі, на своїй сцені?

— Так, офіційно ми відновили роботу 6 лютого. Утім волонтерські наш театр почав працювати ще з квітня минулого року. Ми навіть проводили «сюрреалістичні гастролі», виступаючи з дитячими виставами. Хоча від початку повномасштабної війни в нас не було жодної вистави, яку можна було так просто взяти й зіграти. Бо більшість із трупи перебувала у різних куточках не тільки України, а й Європи. Грала постановки у харківському метро, розраджували людей в укриттях під час повітряних тривоги і обстрілів нашого міста. Першою виставою в метро стала казка за мотивами творів Андерсена.

Зі своїми виставами ми об'їхали всі станції метрополітену. Це був щемкий досвід: кожна станція — це різні люди та відчуття. Чим ближче до Північної Салтівки (дуже зруйнований ракетними ударами рашистів район Харкова), тим більше відчуваєш напруження і жах того, що відбувається...

Інаколи у мене виникали запитання: навіщо зараз театр, література, музика? Було страшно усвідомлювати, що багато хорошого і світлого залишилося у мирному житті.

■ Чи показували вистави глядачам області? Як і куди добиралися?

— У травні ми їздили звільненими містечками і селами Харківської області, показуючи свої вистави. Нам допомогли організувати гастролі представники UNICEF Україна. Потім мали тісну співпрацю з представниками громадської організації Roman Panchenko Theatre Company, які займаються антрепризою, вони допомогли нам із транспортом. Завдяки цьому ми мали можливість показати свої вистави глядачам.

■ Що тепер із приміщенням театру?

— Нагадаю, 2 березня 2022 року внаслідок ракетного обстрілу в Харкові був зруйнований «Палац праці», розташований на площі Конституції (ця будівля займає цілий квартал і вважається символом нашого міста). Тоді вибуховою хвилею в нашому театрі вибило вікна, двері... Ми потроху косметично відновили дещо після руйнування, аби у театрі можна було працювати. Хоча коли відбуваються «прильоти», то страшнувати... На жаль, маємо такого зажерливого сусіда — рф, тож Харків понад рік лишається прифронтовим містом. Обстріли у нас майже щоденно та щочасі — це наша реальність, але містяни сконцентровані, уважні.

Попри війну, харків'яни дуже тепло сприймають усі культурні події, які все ж у нас відбуваються. Скажімо, наприкінці вересня організували благодійний літературний фестиваль «П'ятий Харків». До речі, ця метафора належить всесвітньому відомому лінгвісту, почесному харків'янину Юрію Шевельову. Фест «П'ятий Харків» — це була розмова про майбутнє міста, про мрію, про бажання скоршої перемоги. У мене були неймовірні відчуття від того форуму.

Повітряні тривоги — це, на жаль, уже буденність, у якій глядачі та артисти спускаються в укриття. У нас є підвальне приміщення, де є можливість переїхати, або можна за три хвилини добігти до станції метро «Площа Конституції».

Грають на сцені й служать у війську

■ Як повномасштабна війна змінила вашу творчу команду?

— Для кожного громадянина України ранок 24 лютого 2022 року став шоком — початок повномасштабного вторгнення москвитів у нашу країну. Життя розділилося на «до» і «після»... Втім, попри бомбардування, обстріли, руйнування, перші смерті, поранення людей, кожен брав свою волю у кулак, бо ми повинні витримати цю навалу загарбників і дати відсіч ворогу. У нас із березня минулого року й досі активно працює волонтерський центр ХАБ «Лоб», який допомагає цивільним і військовим.

Оксана Дмитрієва.

Я пишаюсь акторами, які займаються творчістю, волонтерством, та тими, хто пішов до війська захищати нашу країну. Неймовірна акторка нашого театру Тетяна Тумасянц із перших днів записалась до територіальної оборони, потім — до війська, воювала у Херсонській області й на Донеччині. Ще Михайло Озеров зараз служить у ТрО.

■ Чи були виступи за кордоном?

— У квітні минулого року ми зрозуміли, що необхідно, аби театр працював для глядачів, підтримуючи у важку годину, та й митцям треба бути у творчому тонусі. Зараз ми знаємо майже кожного глядача, бо він приходить, спілкується з акторами після вистав, і це дуже потрібно: і публіці, і нам. Це дуже цінні відчуття. Велика симпатія та ніжність до кожної людини, яка перебуває поруч із тобою в такі буремні часи.

Частина нашої команди виїхала з Харкова. Наприклад, добравшись до Польщі, наша провідна акторка Катерина Любченко і прекрасна режисерка Роза Саркіян підтримали нас і влаштували так, що наш колектив запросили до Польщі на міжнародний фестиваль театрів для дітей і молоді «Корчак».

Це була важлива творча місія. Ми поїхали до Варшави акторською командою, а після виступів повернулися до Львова, і там Уляна Мороз — директорка-художня керівниця Львівського академічного обласного театру ляльок — запропонувала нам зробити щось разом. Їм працювати легше, бо вони отримали грант, і це дало можливість здійснити наш спільний проєкт. Так народилася ідея перформансу «Вертеп». Для мене сьогодні «Вертеп» — це історія про біблійські часи, історія зі Старого і Нового Завіту, тексти, на які ми спираємося, але це і як пророцтво про сьогоднішня.

■ У Києві нещодавно ви показали «Вертеп». Де і як тривали репетиції, онлайн чи наживо?

— З акторами ми репетирували в Харкові, а потім приїхали до Львова, і там до нашої команди долучилися музикантки з міста Лева. За тиждень постановка набула реальних обрисів. Прем'єра відбулася 25 грудня у Львові. Це було дуже сим-

Вертеп.

Фото Олександра ОСІПОВА, надане авторкою.

волічне дійство митців зі сходу та заходу країни саме на Різдва, яке добре сприйняли глядачі. Знаєте, коли ти щось робиш із душою, то це дає наснагу та відчуття, немов відбувається розмова з Богом. Це як наша спільна молитва про Перемогу. Хочу відзначити нашу першу співпрацю з харківським художником Костянтином Зоркіним, який запропонував дерев'яні об'єкти та скульптури на сцені, а дощечки — це символічні зруйновані війною будинки, зокрема Салтівки...

■ Як вам вдалося зберегти колектив? Чи евакуювалися і де перебували митці?

— Знаєте, з початку березня 2022-го жити та працювати в Харкові було неможливо. Ночувати доводилося не у власних домішках, а в укриттях. У нашому театрі ми переобладали підвальні приміщення, і вони стали схованкою не лише для нашого колективу, а й для харків'ян, які жили поруч. Наше укриття зберегло життя багатьом людям. Втім чимало акторів, які мали маленьких дітей або старих батьків, були змушені виїхати з міста. І це було дуже важкі випробування, коли у переповнених потягах люди, стоячи по багато-багато годин, добиралися до Львова.

Я на три тижні виїжджала до Полтави, а потім повернулася до Харкова. Моя родина — з Краматорська, ми зі старшою сестрою домовились: якщо щось почнеться, то мусимо триматись разом. Хоча я не вірила, що буде така страшна війна, це не вкладалося в голову.

До війни у нас працювали понад 30 акторів, нині 15... Чимало наших митців, які виїхали за кордон, уже знайшли роботу за фахом, бо у нас прекрасні професіонали. Хтось планує після війни повернутися. Життя у всіх кардинально змінилось. Нині маємо хороший творчий колектив. Театр працює, і наші вистави викликають резонанс у глядачів, заради яких ми працюємо.

Харків'ян чекають у Польщі та Німеччині

■ Крім Києва та Львова, де ще гастролювали з «Вертепом» і чи будуть іще покази?

— Ми організували Різдвяний мініфест «Вертеп Схід» 7 січня. Взяли участь митці зі Львова, Харкова і Києва. Ми показували свій проєкт, а також анімації

вертепів, відбувся концерт хорової музики, лекція, майстер-клас із колядок та щедрівок, а також виставка й перегляд фільму.

Гастролювали в Полтаві. Ще я дуже вдячна в. о. директорки Київського театру драми і комедії на лівому березі Дніпра Лесі Жураківській, яка запросила нас виступити в них. Нас дуже ніжно і щиро прийняли, огорнули увагою і турботою. У серпні маємо пропозицію виступити у Польщі, на вересень запросили до Кельна (Німеччина).

■ Пані Оксано, яким бачите майбутнє свого театру? Війна все ж колись закінчиться. Які теми хочете реалізувати на сцені?

— Зараз ми дуже прискіпливо ставимося до репертуару. Те, що ми показуємо і говоримо зі сцени, має дуже важливий посыл для глядачів. У театрі публіка заряджається певною енергією, а постановки викликають різні емоції. Ми обираємо актуальні теми.

Вважаю, що сьогодні театр несе певну терапевтичну функцію. У багатьох людей поламані долі, є загиблі чи поранені родичі, знайомі, друзі, хтось страждає від депресії. Ми повинні піднімати дух у глядачів. Шукати красу, позитив, але треба бути обережними з темами, які представляємо в театрі.

Нашою найпершою прем'єрою після початку російсько-української війни (у липні минулого року) стала вистава «Я — норм», поставлена за п'єсою львівської драматургині Ніни Захоженко. Це історія про те, як війна врывається у світ підлітків, які тільки розпочинають жити — мріють про майбутнє, закохуються. Що відбувається в їхніх головах у ці страшні дні? Про що вони говорять, що пишуть одному в чатах? Виставу я поставила за два тижні, майже вся музика є авторською.

Потім у репертуарі з'явився «Вертеп».

Що стосується майбутніх постановок, то зараз є чимало цікавих творів української класики й наших сучасників. Головне, аби білці ЗСУ якомога далі відкинули російських загарбників, звільнили всі наші території, щоб мир прийшов на українську землю. Ми віримо у перемогу і про це розповідатимемо у своїх виставах як для дорослих, так і для дітей. Ми за те, аби постановки несли світло, добро й розповідали про нашу історію. ■

Мірча Луческу
румунський наставник ФК «Динамо» (Київ)

«Я вважаю, що можу піти будь-якої миті, і я не проти подати у відставку. Але проблема зараз в іншому. Цього сезону команда втратила 11 футболістів. Ми не можемо купити нових гравців, ми не можемо за мить перебудувати наш склад».

Григорій ХАТА

Масовий відтік іноземних виконавців, який за останній рік пережив український футбол, не міг не позначитися на загальному кваліфікаційному рівні вітчизняних колективів.

Утім, якщо на національному рівні системне падіння якості гри стосується всього змагального пелотону і його можна побачити більшою мірою за опосередкованими проявами (як-то зниження глядацького інтересу), то на міжнародному рівні наслідки кадрового голоду одразу кидаються у вічі.

Ну, що казати, коли завжди націлений на найвищі висоти «Шахтар» програє в 1/8 фіналу другого за силою єврокубкового турніру представникові далеко не найсильнішого чемпіонату континенту з принизливим рахунком — 1:7.

«Сталося те, що одна команда була кращою за нас, і це був «Фейєноорд». Повинні привітати суперника із гарною грою. Бувають такі дні, це футбол. Це один день, який я повинен пройти як тренер. І хочу вибачитися перед українськими вболівальниками, які сподівалися на нас, на те, що ми пройдемо далі. На жаль, вийшов такий матч», — так прокоментував очільник «гірників» Ігор Йовічевич виліт його команди із Ліги Європи.

Після виїзної нічиєї в першому матчі у повторному поєдинку знаний представник нідерландського футболу, котрий в нинішньому сезоні претендує на перемогу в домашньому чемпіонаті, на легендарному стадіоні «Де Кюйп» відправив «гірників» у нокаут.

Болюче фіаско лідеру нідерландського футболу Йовічевич не став повністю списувати на війну, хоча й зауважив, що через відсутність повітряного сполучення з Україною «Шахтар» витратив занадто багато часу на переїзд до Роттердама, що не дозволило гравцям бути в оптимальній формі. «Але це не причина поразки. Ми грали проти команди, яка сьогодні була кращою за нас. Це хороший урок. І ми повинні пишатися тим періодом на євроарені, що ми пройшли від першого матчу з «Лейпцигом» (у груповому раунді Ліги чемпіонів), де на нас не ставили навіть одного євро, коли йшла мова про вихід із групи. Сьогодні ми завершили європодорож, і вважаю, що хлопці за-

■ ФУТБОЛ

Досвід — у скарбничку

Після гучного вильоту з Ліги Європи «Шахтар» має можливість повністю сконцентруватися на захисті чемпіонського титулу

«Зоря» переграла «Динамо» і закріпилася на третьому місці в турнірній таблиці.

Фото з сайту fcdynamo.com.

служили похвалу», — підсумував міжнародний сезон очільник «гірників».

Водночас на внутрішній арені вся боротьба для «гірників» — іще попереду. Попри те, що перемагати більшість своїх опонентів в ЧУ команді Йовічевича вдається без особливих зусиль (перемога над «Рухом» (2:0) стала для донецького клубу четвертою поспіль звитягою у весняній частині сезону), конкуренти навряд чи дозволять «гірникам» легко дістатися золотої вершини.

Після зимової сплячки нарешті прокинувся «Дніпро-1»: мінімально перегравши в гостях «Верес», хлопці Олександра Кучера здобули свою першу перемогу в новому році й показали, що від-

пускати у далекий відрив «Шахтар» не планують.

Традиційно для останніх років яскраву форму демонструє «Зоря». Заміна Віктора Скрипника на Патріка ван Леувена на тренерському містку додала грі луганського клубу атаквальних барв.

Колектив нідерландського спеціаліста, який в поточному чемпіонаті має другий показник результативності, у минулому турі переграє «Динамо» й на чотири очки відірвався від столичного конкурента в боротьбі за бронзову сходинку. А ще трохи зусиль — і «Зоря» може опинитися на рекордній для себе другій позиції в турнірній таблиці.

Ну, а головний тренер «Динамо» Мір-

■ ТАБЛО

Чемпіонат України. 18-й тур. «Металіст» — «Олександрія» — 0:0, «Ворскла» — «Металіст-1925» — 0:0, «Динамо» — «Зоря» — 0:1, «Львів» — «Кривбас» — 2:2, «Верес» — «Дніпро-1» — 0:1, «Інгулець» — «Чорноморець» — 1:2, «Колос» — «Минай» — 0:1, «Шахтар» — «Рух» — 2:0.

Турнірне становище: «Шахтар» — 42 (17 матчів), «Дніпро-1» — 39 (17), «Зоря» — 37, «Динамо» — 33, «Олександрія» — 28 (17), «Колос» — 23, «Кривбас» — 22, «Металіст-1925» — 21, «Ворскла» — 20, «Інгулець» — 19 (17), «Чорноморець», «Верес», «Минай» — 18, «Рух» — 17 (17), «Металіст» — 17, «Львів» — 13 (17).

чи Луческу змушений виправдовуватися за сповзання своєї команди вниз по турнірних щаблях, не виключаючи при цьому й своєї відставки. «Я вважаю, що можу піти будь-якої миті, і я не проти подати у відставку. Але проблема зараз в іншому. Цього сезону команда втратила 11 футболістів. Ми не можемо купити нових гравців, ми не можемо за мить перебудувати наш склад. У нас є молоді гравці, але щоб вони дійшли рівня першої команди, потрібно мати час. Одразу це зробити неможливо», — пояснив неприємну динаміку румунський наставник «білосиніх».

Водночас керівництво львівського «Руху» вирішило більше не чекати прогресу від команди під орудою білоруса Леоніда Кучука й після поразки «Шахтарю» відправила наставника у відставку. Подійкують, що залишитися без роботи може й білоруський наставник «Львова» Олег Дулуб. Його колектив міцно загруз на дні табеля про ранги й кожна наступна невдача тепер може обернутися для тренера відставкою. ■

■ ФУТЗАЛ

«Маленька перемога»

Жіноча збірна України з футзалу вперше в історії здобула «срібло» чемпіонату Європи

Олексій ПАВЛИШ

Після «бронзових» нагород на Євро-2022 від української команди у цьогорічному Фіналі чотирьох чекали як мінімум такого ж результату, проте були і сподівання на боротьбу за «золото». Високі шанси на медалі підтверджував і високий рейтинг «синьо-жовтої» збірної: українки — четверті у табелі про ранги УЄФА після Іспанії, Португалії та рф, яку відсторонили від змагань.

Про амбіції команди свідчило і те, як збірна подолала кваліфікацію: наші футзалістки посіли у своїй відбірковій групі перше місце, обігравши Нідерланди (3:2), Хорватію (5:1) та розписавши мирову з Польщею (1:1).

Зрештою, покращити результати останніх років підопічним Олега Шайтанова таки вдалося: як і рік тому, українки з рахунком 2:1 здолали угорок. Перед стартом фінального турніру у Будапешті наші футзалістки назвали матч проти господарок змагань «шансом, який випадає раз на життя». І, як показав півфінальний матч, вони ним скористались сповна, адже гра, попри мінімальну перевагу у рахунку, розвивалась за тотального домінування нашої команди: 65 ударів по воротах проти лише 18 в угорок.

При цьому, попри гру першим номером з боку «синьо-жовтої» команди, саме суперницям вда-

лося відкрити рахунок. Проте ще до перерви підопічні Шайтанова зусиллями Анни Шульги відновили паритет. А вже у другому таймі закріпили перевагу — знову відзначилась Шульга.

У фіналі «синьо-жовтій» збірній випало грати проти найсильнішої команди світу останніх років — Іспанії. До слова, останнє протистояння цих команд у рамках Євро торік завершилось розгромом: 0:9 для українок.

Саме тому головний тренер команди Олег Шайтанов налаштував своїх підопічних на запеклу боротьбу, аби мати шанс на «золото», якого більше може і не бути.

«Є велике бажання, щоб дівчата провели свій найкращий матч у житті. Маємо шанс досягнути такого результату, який не можна перевершити. Його можна лише повторити. Передусім, я маю надію, що дівчата продемонструють свої найкращі якості», — говорив перед фіналом Шайтанов.

Проте клас іспанок таки дався взнаки: уже не «сухий» розгром, але, тим не менш, впевнена перемога лідера рейтингу УЄФА — 5:1. Потужність суперниць визнав і наш тренер. «Іспанія — дійсно дуже сильна команда. Так, ми намагались протистояти цій команді, але клас Іспанії — є клас Іспанії. Тому мої вітання старому-новому чемпіону Європи. У моментах з голами ми не дограли оптимально. На жаль, з кожним пропущеним м'ячем розуміли, що повернутись у гру буде все важче і

У фіналі Євро українки не змогли нав'язати боротьбу іспанкам.

Фото: Getty Images.

важче», — визнав Шайтанов.

Проте загальним результатом, який став найкращим в історії, він все ж задоволений. «Я можу сказати, що це наша маленька перемога. Ми очікуємо головної перемоги нашої країни над ворогом. І хотів подякувати нашим Збройним силам України за те, що дають нам шанс тут знаходитись і займатися улюбленою справою», — не приховував емоцій тренер.

Задоволена собою та командою і капітанка збірної Юлія Форсюк: «Ми дуже раді. Переписали історію жіночого футзалу в Україні завдяки виходу до цього фіналу. Досягти цього означає вті-

лити мрію, яку я мала в дитинстві. Доклали багато зусиль, аби досягти цього, і я сподіваюся, що ми потішили багатьох».

До речі, унікальне досягнення підкорилось представниці нашої збірної Вірі Дятел. 39-річна ексфутболістка національної жіночої збірної України з футболу відіграла обидва матчі фінального турніру і на футзальному Євро.

Дятел також виступала на єдиному ЧС з футболу за участю жіночої збірної України у 2009 році. Таким чином, Віра стала першою гравчицею в історії, яка зіграла за національні збірні у фінальній частині ЧС з футболу та футзалу. ■

ЗІРКИ

«Це не було раптово»

Емма Уотсон розповіла, коли відчула себе зіркою

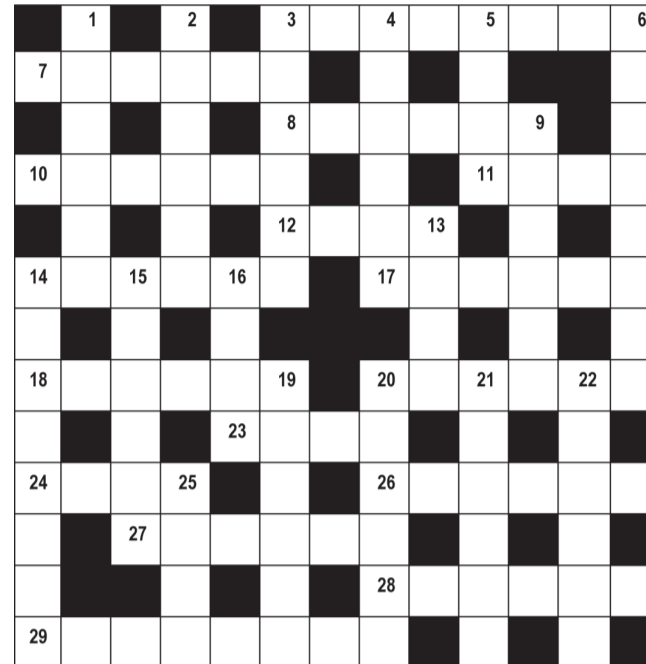
Марія ТКАЧЕНКО

Актриса стала популярною завдяки зйомкам у серії фільмів «Гаррі Поттер». Тоді Емма перетворилася на сучасну зірку. Уотсон було лише дев'ять років, коли її знімали в «Гаррі Поттері», це були її перша велика роль і перша нинішня акторська робота. «Так дивно і потойбічно, що сталося зі мною», — розповіла Емма в інтерв'ю Vogue. Зірка не відчувала свою славу, поки не виїхала за межі своєї країни.

«У Бангладеш хлопчик зупинив мене на вулиці і сказав, що впізнав, тому що я зіграла Герміону Грейнджер. Ось тоді я зрозуміла, що мене впізнають буквально в усьому світі. Ви просто маєте прийняти це. Я стала популярною в дитинстві, тому процес відбувався поступово», — пояснила Емма.

Емма Уотсон.
Фото з сайту tsn.ua.

КРОСВОРД ВІД МАЛАНКИ №12

По горизонталі: 3. Релігійно-етичне вчення, що полягає в зреченні радощів життя, відлюдничтві й «умертвінні плоти» для досягнення моральної досконалості. 7. «Курбан...» — мусульманське свято жертвопринесення. 8. Один з атрибутів Колочий вазон, що має лікувальні властивості. 12. Титул феодальних правителів у деяких країнах Близького і Середнього Сходу. 14. Точка зору, з якої розглядають предмети, явища, поняття. 17. Один із варіантів можливого розвитку подій. 18. Історичний герб Великого Князівства Литовського, який використовують бійці полку Кастуся Каліновського. 20. Віршований твір на героїчну, легендарну або казкову тему. 23. Торгова точка. 24. Український парламент. 26. «Окільцьована» планета. 27. Частина музичного твору в швидкому енергійному темпі. 28. Невеликий хірургічний ніж, гострий з обох боків. 29. Творчий процес появи якогось об'єкта.

ми малі були і голі) не витерпів лихого долі, помер на панщині. А ми розлізлися межі людьми, мов...» (Тарас Шевченко). 9. Найбільший за територією та найлітнічий штат США. 13. Українська психологиня та дослідниця Голодомору, авторка книги «По той бік себе». 14. Особа, що готується до педагогічної або наукової діяльності при вузі чи науководослідному інституті. 15. Буддійський храм. 16. Хижий птах родини яструбових, схожий на шуліку. 19. Крива турецька шабля. 20. Український народний смичковий музичний інструмент, схожий на віолончель. 21. Мертва мова, яку мають знати всі лікарі. 22. Срібна монета Дамаського, згодом Багдадського халіфату, запроваджена в обіг наприкінці VII ст. 25. Швидкий біг коня.

Кросворд №11 від 15 березня

По вертикалі: 1. Французький дворянин, який убив Пушкіна на дуелі. 2. Курортне містечко в Карпатах. 3. Заговорена річ, що має захисну дію, талісман. 4. Королівська столиця Польщі. 5. Український бізнесмен, волонтер, засновник і керівник волонтерської групи «Народний тил». 6. «Там батько, плачучи, з дітьми (а

ТАКЕ ЖИТТЯ

Знову разом

Джейсон Момоа та Ліза Боне змогли зберегти шлюб

Марія НЕВЗГЛЯД

У січні Джейсон Момоа, відомий за фільмами «Аквамен» і «Гра престолів», оголосив про розлучення зі своєю дружиною Лізою Боне через 16 років шлюбу. За словами інсайдерів, близьких до пари, подружжя розійшлося через те, що проводило дуже мало часу одне з одним. Джейсон займався кар'єрою, а Ліза насолоджувалась життям у Лос-Анджелесі без чоловіка.

Деякі джерела запевняли, що пара все ж таки намагається зберегти шлюб. А невдовзі стало відомо, що Джейсон повернувся до Лізи, і тепер вони знову разом. І хоча журналісти Hollywood

Джейсон Момоа та Ліза Боне.
Фото з сайту aussiedlerbote.de

Reporter рідко помиляються, сумніви в шанувальників таки були. Та напередодні папараці застали Лізу Боне на прогулянці й помітили важливу деталь: актриса носить обручку, а це, швидше за все, означає, що їхній шлюб точно не розпався.

Нагадаємо, зірки познайо-

милися 2005 року. А 2007-го в них народилася дочка Лола Айолані Момоа, роком пізніше на світ з'явився син Накоа-Вулф Манакоапо Намакеаха Момоа. Щоправда, незважаючи на тривалі стосунки, Джейсон Момоа та Ліза Боне одружилися лише 2017 року.

ПОГОДА

23–24 березня за прогнозами синоптиків

Київ: хмарно, без опадів. Вітер південно-західний, 2-3 м/сек. Температура вночі +7...+8, удень +12...+15. Післязавтра вночі +10...+11, удень +12...+15.

Курорти Карпат: хмарно, невеликі опади.

Славське: вночі +5...+6, удень +10...+12.

Яремче: вночі +4...+6, удень +10...+12.

Міжгір'я: вночі +7...+8, удень +9...+10.

Рахів: уночі +5...+6, удень +9...+12.

сонячно

мінлива хмарність

хмарно

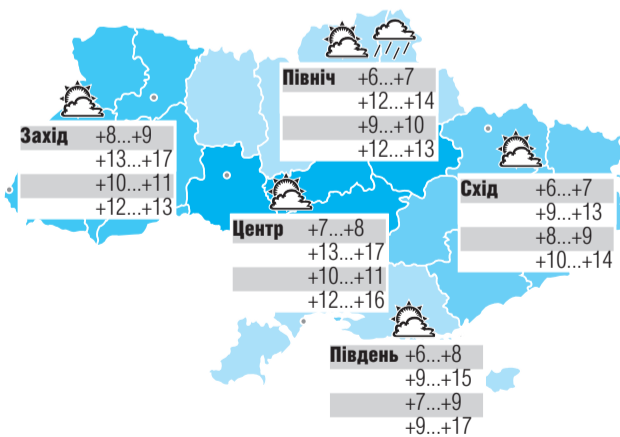
дощ

сніг

дощ, гроза

ПРИКОЛИ

«Нафтогаз України» повністю відмовляється від газу і переходить на опалення росгвардією.

***

Якщо Притула почне збір коштів, щоб залити рашку бетоном, я візьму кредит.

***

Вийшла килим побити. На хвилинку уявила, що це російський орк. Тепер живу без килима.

***

Якби я був тютюновим магнатом, то зробив би цигарки «Бавов-

на» з органічним написом: «Паління вбиває». Ну і з різними смаками: «Ялта з ментолом», «Білгород із шоколадом» тощо.

***

Не вийде розмова, бо різна в нас мова. У нас солов'їна, а в них соловйова.

***

Синоптики радять: «Нехай «шахеди» та негоди не роблять вам в житті погоди!»

***

Росія тепер офіційно друга армія «того» світу.

Передплатні індекси: 60970, 1555
Наша адреса: 03047, Київ, пр. Перемоги, 50
Телефон редакції: +38 091 625 66 32
Електронна пошта редакції: ukrmoloda@ukr.net
Рекламне бюро: reklama-umoloda@ukr.net
Відділ реалізації: 454-84-41
sale_umoloda@ukr.net
«УМ» в інтернеті: http://www.umoloda.kyiv.ua

Відділи:
економіки — wagmer@ukr.net
культури, історії, суспільних проблем — vsamchenko@i.ua

Україна молода

Редактор Михайло Дорошенко
Засновник і видавець —
ПП «Україна молода»
Свідоцтво про реєстрацію:
КВ №3386 від 29.08.98
© Дорошенко М.І., 2013

При використанні наших публікацій посилання на «УМ» обов'язкове.
Рукописи не рецензуються і не повертаються.
Відповідальність за зміст реклами несе рекламодавець.
Комерційні публікації виходять під рубриками:
«Український виробник», «Позиція», «Банківська справа»,
«Фінансова експертиза», «Здоровенки були», «Це — працює!»,
«Знайомтеся — новинка», «Партнерство», «Програми»,
«Проекти», «Альма-матер», «Продукт», «Протистояння»,
«Вітаємо», «Любов і шана».
Матеріали із позначкою © друкуються на правах реклами

Газета друкується у видавництвах: «Преса України» — у Києві Зам. 3009012 «Видавничий дім «Високий Замок» — у Львові Зам. блок № 43 Верстка та виготовлення фотоформ — комп'ютерний центр редакції «УМ», Газета виходить щосередини тиражу 86734